

សេវាឌាម័ីនការខែសែរ

2545

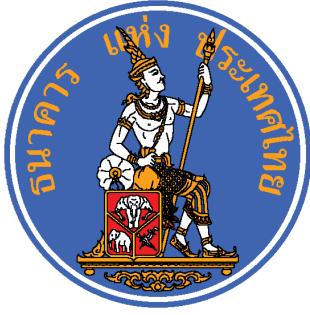
ng Internet Banking Cheque Telephone Banking
at S.W.I.F.T Clearing Cheque Truncation
ebit BAHTNET ECS Smart B/C e-Commerce

BAHTNET ECS SMART B/C e-Commerce
SMART B/C e-Commerce e-Payment ATM ORFT
Service Pay@Post Direct Debit Direct Cre

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ISBN 974-7341-57-3

รายงานระบบการชำระเงิน 2545

ธนาคารแห่งประเทศไทย

มิถุนายน 2546

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรซ.)

บ.ส.ค. ปรีดิยาร เทวกุล
ผู้ว่าการ
ประธาน

1

2

3

4

5

กรรมการ

1. นางนพมาศ มโนเสถียร
ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านปฏิบัติการ
2. นางสาวณี สุวรรณชัยพ
ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านระบบข้อเสนอทบท
3. นางสาวจิตต์ จัยวัฒน์
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายสถาบันการเงิน
4. นางทศนา รัชตโพธิ์
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายตลาดการเงิน
5. นางสาวอุณมกรพย์ เดชะกាญช
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายกำกับสถาบันการเงิน

6. นายธนาธร นุกดาประกร

ผู้อำนวยการอาวุโส สายเงินฝากรและตราสารหนี้

7. นายณิม ตันติยาสวัสดิคุล

ผู้อำนวยการอาวุโส สายเทคโนโลยีสารสนเทศ

8. นายเสริมสิงห์ ลังหาเสน

ผู้อำนวยการอาวุโส สายกฎหมาย

9. นายทวีศักดิ์ ก่ออันตถกุล

ผู้อำนวยการ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

10. นายมนู อรติดลเชษฐ์

นายกสมาคมกิตติมศักดิ์ สามารถธุรกิจคอมพิวเตอร์ไทย

11. นายสมชัย ฤทธิพันธ์

ประธาน สภาบันพันนาสยาม

กรรมการและเลขานุการ

12. นายสาขัลทร์ ปริวัตร

ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)

นายอิงค์ องกงวงศ์
กรรมการรองผู้จัดการใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
ประธาน

1

2

3

4

5

6

7

8

อนุกรรมการ

- นายสาคร ปรีวัฒ
ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย
- นายจันทร์ พิพิทธ์สีห์ย์
ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- นางสาวสุพัตรา ทิรัญรัตน์
ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
- นายเชษฐ์ รักตะกนัญ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
- นางสาววิลาวรรณ วนดุรงค์วรรณ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่
ธนาคารอโศก จำกัด (มหาชน)

- นายอัษฎาพร วรรตนพุกษ
ผู้อำนวยการฝ่ายธุรกรรมการธนาคาร
ธนาคารออมสินและเชียงใหม่แบงก์ดอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขากรุงเทพฯ
- นายสุวรรณ รัชกุล
ผู้ช่วยผู้อำนวยการด้านบริหารการไปรษณีย์
การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.)

อนุกรรมการและเลขานุการ

- นายปราโมทย์ ไชยอ่อนพร
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

สาร์จากประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินนโยบายด้านระบบการชำระเงิน ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า การกิจค้านนโยบายการเงินและนโยบายสถาบันการเงิน ดังจะเห็นได้จากมูลค่าการชำระเงินในปี 2545 มูลค่า 95 ล้านล้านบาท กิดเป็น 17 เท่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ดังนั้น การมีระบบการชำระเงินที่สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย จะช่วยให้ภาคเศรษฐกิจและการเงินดำเนินไปอย่างราบรื่นมีเสถียรภาพ อีกทั้ง เป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมการเชื่อมโยงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ส่งผลให้ระบบการเงินโดยรวมมีเสถียรภาพ ระบบเศรษฐกิจมีต้นทุนลดลง และการดำเนินนโยบายการเงินเป็นไปอย่างราบรื่น

เพื่อให้การดำเนินงานด้านระบบการชำระเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี 2544–2545 ธปท. ได้ดำเนินงานด้านระบบการชำระเงินหลักที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านนโยบาย ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านการพัฒนาระบบ ดังนี้

ด้านนโยบาย

ธปท. ได้ดำเนินโครงการกำหนดกลยุทธ์การชำระเงินในปี 2544 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินไทย รวมถึง กำหนดควาสัมทัศน์ และกลยุทธ์ด้านระบบการชำระเงิน จากผลการศึกษาโครงการดังกล่าว ธปท. ได้กำหนดแผนพัฒนาระบบการชำระเงินปี 2545–2547 (Payment 2004; A Road Map for Thai Payment Systems) เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการชำระเงินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญด้านต่างๆ ของระบบการชำระเงิน

ด้านโครงสร้างองค์กร

- ปรับโครงสร้างคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เมื่อเดือนสิงหาคม 2544 เพื่อให้การกำหนดนโยบายการชำระเงินของ ธปท. สามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกธุรกิจและเทคโนโลยี โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ธปท. 3 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญ

ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี และด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบ การชำระเงินเข้าร่วมเป็นกรรมการ

- ปรับโครงสร้างส่ายระบบการชำระเงินเมื่อเดือนตุลาคม 2545 เพื่อปรับ ระบบงาน กระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมทั้ง ให้ สายงานมี บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบที่สอดรับกันแนวนโยบาย ของธนาคารในด้านบทบาทของระบบการชำระเงิน และเพื่อให้การ ดำเนินนโยบายเป็นไปตามมาตรฐานสากลมากขึ้น โดยเพิ่มบทบาท ด้านการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Oversight)
- เต่งตึงความอนุกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) เมื่อเดือนธันวาคม 2545 ซึ่งประกอบด้วย ผู้ให้บริการชำระเงินที่เป็น สถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และ ธปท. เพื่อให้เกิดความ ร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการด้านการชำระเงิน โดยในระยะยาว คณะ อนุกรรมการฯ ดังกล่าว ควรเป็นองค์กรอิสระ และมีหน้าที่พัฒนาระบบ การชำระเงินใหม่ๆ กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานต่างๆ เกี่ยวกับ การชำระเงิน ทั้งนี้ การทำหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวจะต้องประสาน กันนโยบายของภาครัฐในภาพรวม

ด้านการพัฒนาระบบ

- เปิดให้บริการระบบนาทเนตใหม่เมื่อเดือนธันวาคม 2544 โดยพัฒนาให้ รองรับธุรกรรมการส่งมอบและชำระราคาราษฎร์แบบ Real Time Gross Settlement - Delivery versus Payment (RTGS-DvP) เพื่อเป็น โครงการสร้างพื้นฐานรองรับการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนของประเทศไทย
- พิจารณาปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค โดยตัดการเดินทาง ของตัวเช็ค (Cheque Truncation) และพัฒนาระบบการเรียกเก็บเงิน ตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี 3 วันทำการ (B/C-3D) เพื่อลดเวลา เรียกเก็บเงินจาก 6 วันทำการให้เหลือเพียง 3 วันทำการ ซึ่งเริ่มดำเนิน การไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546
- ปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อย (SMART) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ของระบบให้มีความสะดวก รวดเร็ว รวมทั้ง ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ นำธุรกรรม การโอนเงินเข้าระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

- ศึกษาความจำเป็นในการเขื่อนโยงระบบการทำธุรกรรมข้ามพรมแดน เพื่อลดความเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการทำธุรกรรม ได้แก่ HK-PvP, CLS และ ASEANPay

จากการเปลี่ยนแปลงด้านระบบการทำธุรกรรมในเวทีเศรษฐกิจโลก และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ชปท. จะเน้นบทบาทในฐานะผู้ผลักดันให้เกิดการพัฒนา ระบบการทำธุรกรรมของประเทศไทย โดยกำหนดนโยบายหลัก 4 ประการที่จะดำเนินการให้บรรลุผลภายในปี 2546–2548 ดังต่อไปนี้

- คุ้มครองผู้ใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ใช้งานได้อย่างแพร่หลายภายในปี 2546
- มีระบบการทำธุรกรรมที่สอดคล้องกับ BIS Core Principles ภายในปี 2547
- ผลักดันที่จะทำให้เกิดระบบการทำธุรกรรมที่รองรับธุรกรรมพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ภายในปี 2548
- มีข้อมูลการทำธุรกรรมที่สมบูรณ์ภายในปี 2548

ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายข้างต้นจะช่วยเพิ่มศักยภาพของประเทศไทยให้สามารถพัฒนาต่อไป เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านระบบการทำธุรกรรมในระดับภูมิภาค สามารถรองรับการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงของภาวะการเงินและการลงทุนระหว่างประเทศในระดับสากลต่อไป

ม.ร.ว. ปรีดิยาธร เทวกุล
ประธานคณะกรรมการระบบการทำธุรกรรม

สารบัญ

หน้า

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.)

คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)

สำสั่นจากประธานคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

สารบัญ

1. บทนำ	1
1.1 คณะกรรมการระบบการชำระเงิน	1
1.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	1
1.1.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน	1
1.1.3 บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน	2
1.1.4 ผลงาน กรช. ที่สำคัญ	2
2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน	5
2.1 ความสำคัญที่เพิ่มสูงขึ้นของระบบการชำระเงินต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย	5
2.2 บทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงินในช่วงที่ผ่านมา	5
2.3 การปรับเปลี่ยนบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน	6
2.3.1 บทบาทด้านการกำหนดนโยบายและทิศทางระบบการชำระเงิน	6
2.3.2 บทบาทด้านการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Oversight)	9
2.4 การปรับโครงสร้างของสายระบบการชำระเงิน (สรช.)	9
3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน	12
3.1 ความเสี่ยงที่เกิดจากธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Settlement Risk)	13
3.2 การบริหารความเสี่ยงในระบบการชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรมตราสารหนี้ภาครัฐ และธุรกรรม B2B (Risk Management in Government Securities and B2B E-Commerce)	15
3.2.1 การชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรมตราสารหนี้ภาครัฐ (Government Securities Settlement)	16
3.2.2 การชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรม B2B	17
3.3 โครงการป้องกันความเสี่ยงด้านปฏิบัติการชำระเงิน (Operational Risk Mitigation)	19
4. ข้อมูลสำคัญ ในระบบการชำระเงิน	21
4.1 พัฒนาการของระบบโครงสร้างพื้นฐาน	21
4.1.1 สาขาของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และ ไปรษณีย์	21

	หน้า
4.1.2 เครื่อง ATM	22
4.1.3 บัตร ATM และบัตรเครดิต	24
4.1.4 ผู้ใช้บริการ โทรสัพท์พื้นฐาน โทรสัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต	25
4.2 การใช้เงินสด	27
4.3 ระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Payments)	29
4.3.1 ระบบนาทเนต	29
4.3.2 การโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า	30
4.3.3 บัตรคลาสติก	30
4.3.4 ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต	31
4.4 การหักบัญชีระหว่างธนาคาร	33
4.5 การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์	35
4.6 รายได้จากการดำเนินการชำระเงิน	37
4.7 อาชญากรรมด้านบัตรเครดิต	39
5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน	41
5.1 ในประเทศไทย	41
5.1.1 ระบบที่ ชปท. ให้บริการ	41
5.1.2 ระบบที่ภาคเอกชนให้บริการ	46
5.2 ต่างประเทศ	50
5.2.1 แนวโน้มสื่อการชำระเงินใหม่ๆ ของต่างประเทศ	50
5.2.2 ความคืบหน้าของ CLS	52
6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	53
6.1 ในประเทศไทย	53
6.1.1 โครงการ BIS Core Principles Compliance	53
6.1.2 ความคืบหน้าของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	53
6.2 ต่างประเทศ	54
6.2.1 แนวทางและกฎหมายที่ในระบบการชำระเงิน	54
6.2.2 ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ	55
7. ข้อเสนอแนะ	61
8. ตารางสถิติ	62
9. หมายเหตุประกอบตาราง	68

1. บทนำ

1.1 คณะกรรมการระบบการชำระเงิน

1.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) (Payment Systems Committee : PSC) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2544 โดยมีผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นประธาน รวมทั้ง ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี และด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงินเข้าร่วมเป็นกรรมการ เพื่อให้การกำหนดนโยบายการชำระเงินของ ธปท. สอดคล้องกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการชำระเงิน และพัฒนาการของภาคธุรกิจในระดับสากล

1.1.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

(1) ผู้ว่าการ	ประธาน
(2) ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านปฏิบัติการ	กรรมการ
(3) ผู้ช่วยผู้ว่าการ ด้านระบบข้อสนเทศ	กรรมการ
(4) ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายสถาบันการเงิน	กรรมการ
(5) ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายตลาดการเงิน	กรรมการ
(6) ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายกำกับสถาบันการเงิน	กรรมการ
(7) ผู้อำนวยการอาวุโส สายเงินฝากและตราสารหนี้	กรรมการ
(8) ผู้อำนวยการอาวุโส สายเทคโนโลยีสารสนเทศ	กรรมการ
(9) ผู้อำนวยการอาวุโส สายกฎหมาย	กรรมการ
(10) ผู้อำนวยการ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ	กรรมการ
(11) นายกสมาคมกิตติมศักดิ์ สมาคมธุรกิจคอมพิวเตอร์ไทย	กรรมการ
(12) ประธาน สถาบันพัฒนาสยาม	กรรมการ
(13) ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน	กรรมการ และเลขานุการ

1. บทนำ

1.1.3 บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน ได้แก่

- (1) กำหนดนโยบายทิศทางการชำระเงินของประเทศไทยและกำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้วยความโปร่งใส
- (2) ส่งเสริมให้มีระบบการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการริเริ่มใช้สื่อหรือเสนอให้บริการชำระเงินใหม่ๆ ในประเทศ และการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ
- (3) ควบคุมดูแลและกำหนดมาตรฐานลดความเสี่ยงต่างๆ ในระบบการชำระเงิน และพิจารณาความเหมาะสมในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรระหว่างประเทศ
- (4) ประสานให้ภาคเอกชนดำเนินการไปในแนวทางที่สอดคล้องกันเพื่อประยัดต้นทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และควบคุมดูแลเกี่ยวกับการให้บริการของภาคเอกชน
- (5) รับผิดชอบให้มีรายงานประจำปี สรุปการดำเนินงานของคณะกรรมการอย่างมีมาตรฐานและโปร่งใส

1.1.4 ผลงาน กรช. ที่สำคัญ

ในปี พ.ศ. 2544-2545 ที่ผ่านมา กรช. มีการประชุมทั้งสิ้น 8 ครั้ง มีนโยบายสำคัญที่ผ่านความเห็นชอบของ กรช. สรุปได้ดังนี้

1.1.4.1 อนุมัติแผนพัฒนาระบบการชำระเงินปี 2545-2547 (Payment 2004) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศไทย (Road Map) ให้แก่ภาคธุรกิจการธนาคารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 แผนงานหลัก ได้แก่

- (1) การจัดตั้งองค์กรความร่วมมือในระบบการชำระเงินไทย (Thailand Payments Association : TPA)
เพื่อเป็นช่องทางให้ผู้ให้บริการด้านการชำระเงินมาร่วมตัว และร่วมมือกันให้ระบบการชำระเงินและการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพและปลอดภัย รวมทั้งเน้นให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน

1. บทนำ

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านระบบการชำระเงิน
(National Payment Data)

เพื่อกระตุ้นให้องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงินตระหนักรถึงความสำคัญของข้อมูล โดยร่วมกันจัดทำข้อมูลด้านระบบการชำระเงินระดับประเทศ ที่มีประสิทธิภาพ และมีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวในรูปแบบรายงานสถิติที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลมาใช้สนับสนุนการตัดสินใจ วางแผนด้านต่างๆ

(3) การร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act)

เพื่อผลักดันให้เกิดกฎหมายที่ให้อำนาจทางการใน การควบคุมความเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการชำระเงิน อันจะนำไปสู่ความมีเสถียรภาพของระบบการเงินโดยรวม

(4) การกำหนดโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานระบบการชำระเงิน (Payment Infrastructure and Standard)

เพื่อเกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบการชำระเงินให้สามารถชำระเงินข้ามสถาบันการเงิน และให้เกิดระบบการชำระเงินที่มีลักษณะการประมวลผลแบบ Straight Through Processing (STP) เพื่อลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนด้านโครงสร้างระบบการชำระเงิน และรองรับธุรกรรม พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่จะขยายตัวต่อไปในอนาคต

(5) การศึกษาการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินข้ามพรมแดน (Cross-Border Payment Systems)

เพื่อศึกษาความจำเป็นในการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินข้ามพรมแดน ทั้งการโอนเงินรายใหญ่และการโอนเงินรายย่อย เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการชำระเงิน

1.1.4.2 พิจารณาปรับปรุงระบบที่มีอยู่และค่าธรรมเนียมระบบมาก่อน ให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมกับสมาชิกและผู้ใช้บริการ

1.1.4.3 พิจารณาเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การใช้พันธบัตร เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้ยอดได้ดุลการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารใน

1. บทนำ

กรุงเทพมหานคร โดยให้นาการสามารถใช้พันธบัตรทั้งที่ติดภาระ และปลดภาระ ILF เป็นหลักประกัน เพื่อช่วยให้นาการสามารถ บริหารเงินและบริหารยอดได้ดุลการหักบัญชีเช็ค ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.1.4.4 พิจารณาการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชีเช็ค โดยเห็นชอบหลักการการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการเรียกเก็บเงิน ตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี 3 วันทำการ (B/C-3D) และโครงการตัดการเดินทางของตัวเช็คเรียกเก็บที่นาการผู้ส่งเรียกเก็บ (Cheque Truncation)

1.1.4.5 พิจารณาอนุมัติโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบ SMART เช่น การนำธุรกรรมของ ธปท. และเงินเดือนข้าราชการเข้าระบบ SMART การผลักดันให้กรมศุลกากรใช้ระบบ SMART ในการคืนภาษีอากรแทนการใช้เช็ค แนวทางการพัฒนาระบบ SMART เพื่อรองรับความต้องการของตลาด เป็นต้น

1.1.4.6 แต่งตั้งคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ซึ่งประกอบด้วยผู้บุนทริหารระดับสูงจากธนาคารพาณิชย์กลุ่มต่างๆ กลุ่มสถาบันที่ให้บริการด้านการชำระเงินรายใหญ่ และ ธปท. จำนวน 9 คน เพื่อให้ อชช. ทำหน้าที่เหมือนกับสมาคมระบบการชำระเงิน (Thailand Payment Association : TPA) ในเบื้องต้นไปก่อน และมอบหมายให้ อชช. ศึกษารูปแบบขององค์กรฯ ที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

1.1.4.7 อนุมัติหลักการให้ ธปท. ผลักดันและดำเนินการให้เกิดระบบ “ITMX” (Interbank Transaction Management and Exchange) ซึ่งจะเป็นโครงสร้างหลักและเป็นระบบคอมพิวเตอร์กลางที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่จัดการและประมวลรายการชำระเงินระหว่างธนาคาร เพื่อรองรับธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยมีมาตรฐานรูปแบบข้อมูล และมาตรฐานการเชื่อมโยงที่สามารถเชื่อมโยงกับระบบงานอื่นๆ ได้

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน

2.1 ความสำคัญที่เพิ่มสูงขึ้นของระบบการชำระเงินต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

ปัจจุบันระบบการชำระเงินได้ทวีความสำคัญต่อการเศรษฐกิจโดยอย่างมาก สืบเนื่องจากปัจจัย 2 ประการ คือ ขนาดของระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัว และผลพวงจาก Globalization ที่ทำให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น ส่งผลให้การชำระเงินที่เกิดขึ้นในประเทศและระหว่างประเทศมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ทั้งในแง่จำนวนรายการ มูลค่าต่อรายการ หรือมูลค่ารวมของการทั้งหมด การมีระบบการชำระเงินที่ดี มีประสิทธิภาพ และความปลอดภัย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย และช่วยให้ภาคเอกชนมีต้นทุนต้นทุนต้นการชำระเงินที่ต่ำ รวมทั้ง เป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย ในทางตรงกันข้าม หากระบบการชำระเงินของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพและความปลอดภัย อาจส่งผลกระทบบูรณาการ ถึงขั้นทำให้ระบบเศรษฐกิจหยุดชะงักหรือพังลงได้

2.2 บทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงินในช่วงที่ผ่านมา

ที่ผ่านมา ธปท. ได้ให้ความสำคัญแก่งานด้านระบบการชำระเงินมาโดยตลอด โดยถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนงานด้านนโยบายการเงิน (Monetary Policy) และนโยบายสถาบันการเงิน (Financial Institutions Policy) ของ ธปท. ให้สามารถดำเนินไปตามนโยบายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจต้องเปลี่ยนแปลงไปยิ่งส่งผลให้ระบบการชำระเงินทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า เริ่มนีผู้ให้บริการด้านการชำระเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมากขึ้น เช่น บริษัทผู้ออกบัตรประเทศต่างๆ ทั้งที่เป็นบัตรเครดิต (Credit Card) บัตรเดบิต (Debit Card) และบัตรชำระเงินล่วงหน้า (Prepaid Card) หรือแม้แต่หน่วยงานรัฐวิสาหกิจอย่างการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) รวมถึง การเกิดสื่อการชำระเงินรูปแบบใหม่ๆ มากมาย ธปท. ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านระบบการชำระเงิน จึงได้ตระหนักรถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญแก่งานด้านนี้มากยิ่งขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน

ธปท. มีบทบาทสำคัญด้านระบบการชำระเงินในฐานะเป็นผู้ให้บริการด้านการชำระเงิน 3 ระบบ คือ ระบบบناทเนต (BAHTNET) ระบบ SMART และระบบการหักบัญชีเช็คด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Cheque Clearing System : ECS) เนื่องจากที่ผ่านมาภาคเอกชนยังไม่มีความพร้อมที่จะลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบการชำระเงินขึ้นเอง ธปท. จึงเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง 3 ระบบ โดยถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่ภาครัฐสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้

2.3 การปรับเปลี่ยนบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน

จากสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่กล่าวข้างต้น โดยเฉพาะการเกิดระบบชำระเงินและสื่อการชำระเงินใหม่ๆ รวมถึง การเข้ามา มีบทบาทของผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ธปท. จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ

2.3.1 บทบาทด้านการกำหนดนโยบายและทิศทางระบบการชำระเงิน

เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบันแตกต่างไปจากที่เคยเป็นในอดีต ธปท. ในฐานะธนาคารกลางจำเป็นต้องเป็นผู้นำในการกำหนดนโยบายและทิศทางของระบบการชำระเงินในภาพกว้าง (Macro) เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถเป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ นโยบายและทิศทางดังกล่าวนำไปสู่การปฏิรูประบบการชำระเงิน (Reformation of the Payment Systems) เพื่อให้สอดคล้องกับการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ซึ่งมีประเด็นสำคัญเรื่อง 2 ประการ คือ

2.3.1.1 การกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานด้านการชำระเงิน

เพื่อให้การชำระเงินเป็นไปอย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงกันได้ สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ก่อตัว ก็คือ ความสามารถในการเชื่อมโยงกับระบบการชำระเงินอื่นในต่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก (Cross-Border Payment) เนื่องจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีได้ทำให้พร้อมแคนระบุว่าประเทศลดความสำคัญลง

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน

2.3.1.2 การผลักดันให้เกิดระบบการชำระเงิน สื่อการชำระเงิน และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินที่สามารถสนองตอบกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้

จะเห็นได้ว่าบทบาทของระบบการชำระเงินได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นเพียงโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้เพิ่มความสำคัญให้ถูกต้องเป็นกลยุทธ์หลักที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ในอนาคต

อย่างไรก็ได้ การที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ ธปท. จำเป็นต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการชำระเงินไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการกำหนดนโยบายและทิศทางในระดับที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในปี 2545 ที่ผ่านมา ธปท. ได้ผลักดันให้เกิดการรวมตัวระหว่างผู้ให้บริการด้านการชำระเงินในรูปของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.) ออยู่ภายใต้ กรช. โดยประธานและอนุกรรมการจะมาจากธนาคารพาณิชย์ การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และ ธปท. รายชื่อคณะกรรมการฯ ชุดแรกที่ได้รับการแต่งตั้งจาก กรช. เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 มี ดังนี้

รายชื่อคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (อชช.)

(1) นายธีระ อภัยวงศ์	ประธาน
กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	
(2) นายจัมพร ใจดีกิสสียร	อนุกรรมการ
ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	
(3) นางสาวสุพัตรา หริรัญรัศ	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการฝ่ายอาชญากรรม ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	
(4) นายเชษฐ์ รักตะกนิจ	อนุกรรมการ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่อาชญากรรม ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	
(5) นางสาววิลาวรรณ วนครองค์วรรณ	อนุกรรมการ
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)	

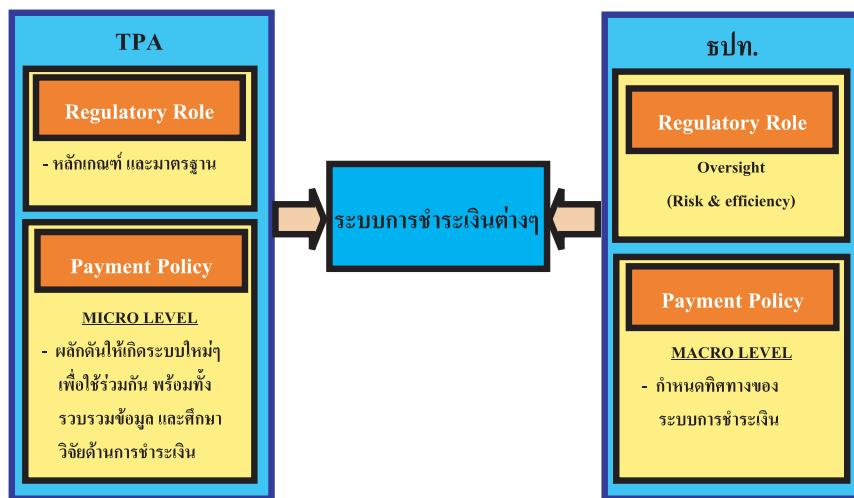
2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน

(6) นายอัมภูพร วรรณพุกษ์
ผู้อำนวยการฝ่ายธุรกรรมการธนาคาร
ธนาคารอิสระและเชียงใหม่แบงก์คอร์ปอเรชั่น จำกัด สาขากรุงเทพฯ	อนุกรรมการ
(7) นายสุวรรณ รัฐกุล
ผู้ช่วยผู้อำนวยการด้านบริหารการไปรษณีย์
การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.)	อนุกรรมการ
(8) นายสายัณห์ ปริวัตร
ผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการชำระเงิน ¹
ธนาคารแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
(9) นายปราโมทย์ ไชยอัมพร
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	อนุกรรมการ
และเลขานุการ

และ ในระยะต่อไป อยช. จะยกระดับเป็นองค์กรความร่วมมือเพื่อการชำระเงินแห่งชาติ (Thailand Payments Association : TPA) โดย ธปท. จะยังคงทำหน้าที่หลัก 2 ด้าน คือ **ด้านการกำกับดูแล (Regulatory Role)** เน้นการกำกับดูแล (Oversight) ให้ระบบการชำระเงินโดยรวมมีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และ**ด้านนโยบายการชำระเงิน (Payment Policy)** ธปท. จะเป็นผู้กำหนดทิศทางของระบบการชำระเงินในระดับมหภาค (Macro Level) ในขณะที่ TPA จะมีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้บริการชำระเงิน และมาตรฐานทางเทคนิคที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงิน และมีส่วนร่วมมากขึ้นในด้านการกำหนดนโยบายและการพัฒนาระบบการชำระเงิน (Micro Level) โดยผลักดันให้เกิดระบบการชำระเงินใหม่ๆ เพื่อใช้ร่วมกัน รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลและการศึกษาวิจัยด้านการชำระเงิน ซึ่งความร่วมมือและประสานงานกันระหว่าง ธปท. และ TPA ในกรณีเนินบทบาทดังกล่าว รวมทั้งการมีกฎหมายรองรับ เช่น กฎหมายที่ให้อำนาจ ธปท. ด้านการกำกับระบบการชำระเงิน และกฎหมายที่รองรับการจัดตั้ง TPA จะช่วยให้ระบบการชำระเงิน มีการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างแท้จริง (ภาพที่ 1)

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ ธปท. ด้านการชำระเงิน

ภาพที่ 1 บทบาทหน้าที่ของ ธปท. & TPA

2.3.2 บทบาทด้านการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน (Oversight)

เนื่องจากการชำระเงินในปัจจุบันมีจำนวนรายการและมูลค่าต่อรายการที่สูงมาก ประกอบกับมีประสิทธิภาพทั้งในแง่ความสะดวกรวดเร็วในการทำรายการมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ลิ่งที่น่าห่วงใย คือ ความเสี่ยงในลักษณะ Systemic Risk ที่หากผู้ชำระเงินรายหนึ่งรายใดไม่สามารถชำระเงินตามภาระแล้ว จะส่งผลกระทบต่อทั้งระบบได้ ดังนั้น จึงเป็นภารกิจของ ธปท. ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ระบบการเงินภายในประเทศและต่างประเทศว่า ประเทศไทยมีระบบการชำระเงินที่ดี ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากล

2.4 การปรับโครงสร้างของสายระบบการชำระเงิน (สรช.)

ในปี 2534 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้ง คณะกรรมการพัฒนาระบบการชำระเงิน เพื่อกำหนดแผนงานและแนวทางการพัฒนาระบบการชำระเงิน โดยเล็งเห็นความจำเป็นที่จะพัฒนาให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบการเงิน เพื่อนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเงินของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคณะกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งคณะกรรมการทำงานหลายคณะในปี 2535 และ 2536 เพื่อรับผิดชอบในการศึกษา เสนอข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะ

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ อปท. ด้านการห้ามเงิน

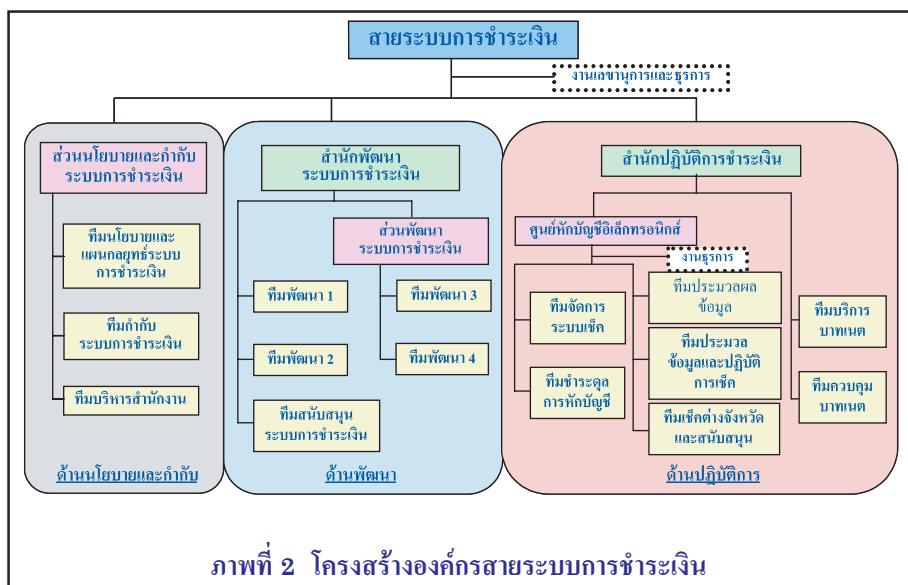
เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการห้ามเงินแก่คณะกรรมการฯ และประสานงานกับบริษัทที่ปรึกษาและพัฒนาระบบการห้ามเงินของไทย ตลอดจนติดต่อประสานงานกับส่วนงานภายนอกและภายในธนาคาร หนึ่งในหมายความทำงานที่จัดตั้งขึ้นคือ **คณะกรรมการพัฒนาระบบการห้ามเงิน** ซึ่งรับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและภายในธนาคารที่เกี่ยวกับระบบการห้ามเงิน

ในเดือนสิงหาคม 2536 จึงได้มีพิจารณาไว้ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งส่วนงานเพื่อรองรับงานที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงได้จัดตั้ง **สำนักงานพัฒนาระบบการห้ามเงิน** เพื่อรับผิดชอบงานตามขอบเขตของคณะกรรมการเดิม โดยมี **ดร. นาริยะ วัฒนากेट** ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการคนแรกของสำนักงานนี้ และมีเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น 34 คน หลังจากเปิดบริการระบบบทเนตและระบบหักบัญชีเช็คด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ บางส่วน และได้มีการโอนข้อมูลและอัตรากำลังของสำนักหักบัญชี มาเพื่อรองรับงานหักบัญชีเช็คด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ จึงได้ยกฐานะขึ้นเป็น **ฝ่ายระบบการห้ามเงิน** ในเดือนกุมภาพันธ์ 2539 และในระยะเวลาต่อมา **คุณสาวนี สุวรรณชีพ** ได้สืบทอดตำแหน่งผู้อำนวยการอาวุโส สายระบบการห้ามเงิน และเล็งเห็นว่าสายระบบการห้ามเงินมีการปรับปรุงระบบงานกระบวนการการทำงาน และโครงสร้างองค์กร เพื่อให้สอดรับกับสภาพแวดล้อมความต้องการของลูกค้า และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงได้เรียนท่านผู้ว่าการ เพื่อขอรับรองค์กรของสายระบบการห้ามเงิน โดยโครงการปรับโครงสร้างองค์กรได้ดำเนินมาจนกระทั่ง **คุณสายัณห์ ปริวตร** ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการอาวุโส เป็นลำดับต่อมา

การรื้อปรับองค์กรของสายระบบการห้ามเงิน มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับระบบงาน และกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งให้สายงานมีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบที่สอดรับกับแนวโน้มนโยบายของธนาคารในด้านบทบาทของระบบการห้ามเงิน นอกจากการพัฒนาระบบการห้ามเงินให้สามารถปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาและมีประสิทธิภาพแล้ว ยังได้เพิ่มบทบาทด้านการกำกับดูแลระบบการห้ามเงิน โดยให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ขณะเดียวกันกับ **ปรับปรุงประสิทธิภาพด้านปฏิบัติการ** ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและปริมาณธุกรรมในระบบ โดยสาระสำคัญจากการปรับโครงสร้างองค์กรมีดังนี้

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ อปท. ด้านการชำระเงิน

- กำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบให้สอดรับกับแนวโน้มนายของธนาคาร
- ปรับปรุงกระบวนการในงานด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์ รวมทั้งงานด้านบริหารโครงการ
- ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานปฏิบัติการที่ศูนย์หักบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ ให้มีลักษณะการทำงานแล้วเสร็จในหนึ่งทีม (One-Stop Service)
- รวมกลุ่ม (Pool) พนักงานระดับชั้น 4-6 ในงานพัฒนาระบบไว้ด้วยกัน เพื่อให้การใช้ทรัพยากรบุคคลและการมอบหมายงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งหมายความว่าการทำงานลักษณะโครงการ
- จะมีการทบทวนโครงสร้างและอัตรากำลังของสายระบบการชำระเงิน คาดเดานิการอีกรอบ ในเดือนพฤษภาคม 2546

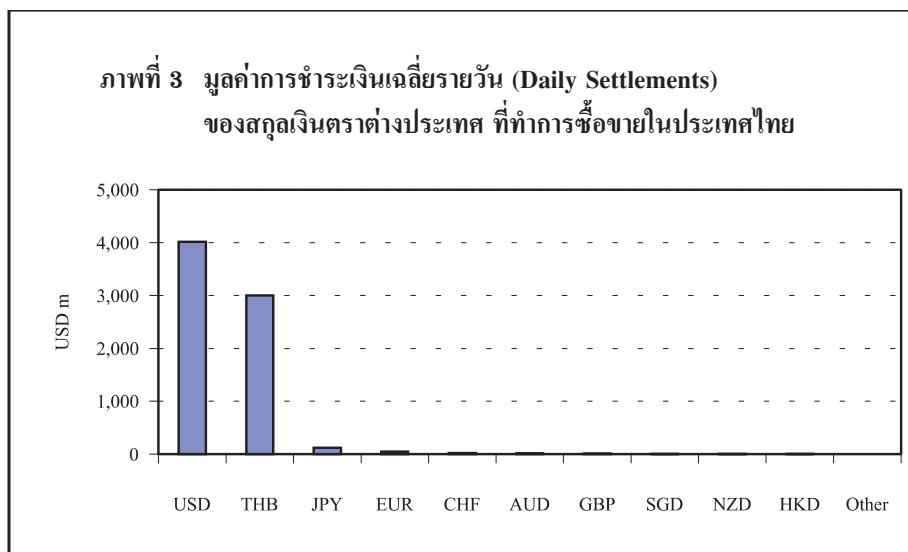
3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

ในระยะ 2–3 ปีที่ผ่านมา ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญในการลดความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน โดยการ

- พัฒนาระบบการโอนเงินที่มีผลสมบูรณ์ทันที (Real Time Gross Settlement : RTGS) คือ ระบบบาทเนต (BAHTNET) ซึ่งเป็นการโอนเงินรายใหญ่ทางอิเล็กทรอนิกส์
- จัดสรรงเงินสภาพคล่องระหว่างวัน (Intraday Liquidity Facility : ILF) ให้แก่สมาชิกในระบบ
- สำรวจความเสี่ยงที่เกิดจากธุกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Settlement Risk Survey) โดยเริ่มดำเนินการเมื่อเดือนสิงหาคม 2543 และสรุปผลการสำรวจให้สถาบันการเงินได้รับทราบผลการสำรวจเมื่อเดือนตุลาคม 2544 ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักในการควบคุมความเสี่ยงดังกล่าว
- ศึกษาเรื่องความเสี่ยงในระบบการชำระเงินที่เกิดจากธุกรรมตราสารหนี้ภาครัฐ และธุรกรรม B2B เสนอแนวทางมาตรการเพื่อรับความเสี่ยงดังกล่าว และได้มีการสรุปผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเมื่อเดือนมกราคม 2545
- ดำเนินโครงการป้องกันความเสี่ยงด้านปฏิบัติการชำระเงิน (Operational Risk Mitigation) ในปี 2545 เพื่อประเมินความเสี่ยงระบบการชำระเงินที่ ชปท. เป็นผู้ให้บริการและจัดทำแผนเพื่อรับความเสี่ยงดังกล่าว นอกจากนี้ได้ซักซ้อมการปฏิบัติงานตามแผนฉุกเฉิน และที่ศูนย์สำรองเพื่อเตรียมความเชื่อมั่นในการให้บริการ ได้อย่างต่อเนื่องด้วย

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

3.1 ความเสี่ยงที่เกิดจากธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Settlement Risk)

ลีบเนื่องจากการที่กลุ่มนักการคลังทั่วโลกได้ตระหนักรถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงของธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ธปท. จึงได้ร่วมกับกลุ่มนักการคลัง ซึ่งเป็นสมาชิกของ EMEAP Working Group on Payment and Settlement Systems อีก 10 ประเทศ¹ ทำการสำรวจความเสี่ยงที่เกิดจากธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และได้จัดทำรายงาน Foreign Exchange Settlement Risk in the East Asia-Pacific Region เพื่อรายงานสถานการณ์ความเสี่ยงในภูมิภาคให้สถาบันการเงินได้ตระหนักร แล้วรับทราบแนวทางในการควบคุมความเสี่ยงดังกล่าวในระหว่างปี 2543–2544 โดยได้รับการสนับสนุนด้านเทคนิคจากธนาคารกลางออสเตรเลีย (Reserve Bank of Australia)

ธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศของไทยในช่วงที่ทำการสำรวจมีสกุลเงินตราต่างประเทศทั้งหมด 14 สกุล โดยสกุลเงินที่มีมูลค่าการซื้อขายมาก

¹ ได้แก่ ประเทศไทย ออสเตรเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮ่องกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

ที่สุด ได้แก่ สกุลเงินดอลลาร์ สรอ. (USD) และบาท (THB) โดยมีสัดส่วนร้อยละ 55 และ 40 ตามลำดับ สำหรับสกุลเงินอื่นๆ มีสัดส่วนของมูลค่าการซื้อขายอยู่ระหว่างร้อยละ 0–2

ในการสำรวจความเสี่ยงฯ ได้ทำการพิจารณาแยกเป็น 2 ประเด็น คือ ขนาดของความเสี่ยง ซึ่งเท่ากับมูลค่าเงินตราต่างประเทศที่ซื้อ และช่วงระยะเวลาของความเสี่ยงที่ดำเนินอยู่ สำหรับช่วงระยะเวลาของความเสี่ยงที่ดำเนินอยู่เริ่มจากเวลาที่สถาบันการเงินไม่สามารถทำการยกเลิกรายการชำระเงินสกุลเงินที่ขายได้โดยฝ่ายเดียวได้ (Unilateral Cancellation Deadline) และสิ้นสุดเมื่อสถาบันการเงินได้รับการยืนยันการได้รับชำระสกุลเงินที่ซื้อ (Reconciliation Time)

จากการสำรวจ สามารถสรุประยุทธ์อุปสรรคในประเด็นต่างๆ ได้ ดังนี้

- **วิธีการปฏิบัติงานในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ** สถาบันการเงินบางแห่งจะเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการปฏิบัติงานในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศบางสกุล เพื่อลดระยะเวลาของความเสี่ยง โดยพบว่า ช่วงระยะเวลาของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นก่อนวันชำระเงิน (Value Date) และยังคงมีความเสี่ยงอยู่เกือบ 3 วันทำการ
- **ขนาดของความเสี่ยง** ซึ่งเปรียบเทียบมูลค่าความเสี่ยงของการชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศกับเงินกองทุน ชั้นที่ 1 ที่สถาบันการเงินจะต้องคำนึงถึงอย่างมาก จากผลการสำรวจพบว่า ขนาดของความเสี่ยงของ Industry มีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ คือ 0.5 เท่าของเงินกองทุน เนื่องจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี 2540 และสถาบันการเงินจะต้องเพิ่มทุนภายในตัวเพื่อฟื้นฟูสถาบันการเงินให้สามารถรองรับความเสี่ยงของการเกิดหนี้เสีย รวมทั้งการออกกฎหมายที่เป็นข้อจำกัดในการทำธุรกรรมซื้อขายเงินตราต่างประเทศของผู้ที่ไม่ได้มีถิ่นพำนักระยะต่างประเทศ (Non-residents) การควบคุมฐานะสกุลเงินตราต่างประเทศของสถาบันการเงิน รวมถึงการควบคุมการทำธุรกรรมการซื้อขายหรือโอนเงินต่างประเทศของบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ ยังพบว่า สถาบันการเงินที่เป็นสาขางานธนาคารต่างประเทศจะเป็นกลุ่มหลักในการทำธุรกรรม ในขณะที่

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

ธนาคารพาณิชย์ไทยมีการทำธุรกรรมค่อนข้างน้อย ส่งผลให้มูลค่าความเสี่ยงเมื่อเทียบกับเงินทุนของสถาบันการเงินไทยมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ ในขณะที่สถาบันการเงินที่เป็นสาขานาค่าต่างประเทศมีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากมีมูลค่าการทำธุรกรรมสูง แต่เงินกองทุนค่อนข้างน้อยนั่นเอง

- **การบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงิน** จากการสำรวจพบว่า สถาบันการเงินได้มีการตระหนักถึงความเสี่ยงที่เกิดจากการทำธุรกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และปฏิบัติตามมาตรฐานของตลาดสถาบันการเงินบางแห่งมีแผนที่จะปรับปรุงวิธีการปฏิบัติในการขยายเวลาที่จะทำการยกเลิกรายการกับธนาคารตัวแทนให้ยาวนาน เพื่อช่วยลดระยะเวลาของความเสี่ยง และการมีข้อสัญญากับคู่ค้าในการชำระเงินแบบทวิภาคี (Bilateral Netting Arrangements) เพื่อช่วยให้มูลค่าที่ต้องชำระระหว่างกันน้อยลง ส่งผลให้มูลค่าของความเสี่ยงลดลง รวมทั้ง การพิจารณาแนวทางในการเข้าร่วมกับ CLS (Continuous Linked Settlement System)

3.2 การบริหารความเสี่ยงในระบบการชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรมตราสารหนี้ภาครัฐและธุรกรรม B2B (Risk management in government securities and B2B e-commerce)

จากการตระหนักถึงความสำคัญของการปลดล็อกภัยในระบบการชำระเงิน ธุรกรรมการซื้อขายตราสารหนี้ภาครัฐ และระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการค้าระหว่างธุรกิจ (Business to Business : B2B) ซึ่งคาดว่าจะทวีความสำคัญอย่างมากในอนาคตอันใกล้นี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยสายระบบการชำระเงินได้จัดทำโครงการสร้างรับความเสี่ยงในระบบการชำระเงินขึ้นในปี 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ศ้นหาและระบุว่าความเสี่ยงในระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ของไทย มีอยู่ตรงจุดใดบ้าง
- ระบุลักษณะของความเสี่ยง พร้อมทั้งประเมินขนาดของความเสี่ยงนั้น

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

- เสนอแนะมาตรการรองรับเพื่อการบริหารความเสี่ยง และเสนอแนะแนวทางพัฒนาระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต เพื่อลดความเสี่ยงที่มีอยู่

โดยเน้นที่ความเสี่ยงในการชำระคุณ (Settlement Risk) ซึ่งเป็นความเสี่ยงสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่ Systemic Risk รายงานฉบับนี้ได้แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาคที่ 1 เป็นการศึกษาการชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรมตราสารหนี้ภาครัฐ และภาคที่ 2 เป็นการศึกษาการชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรม B2B

3.2.1 การชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรมตราสารหนี้ภาครัฐ

(Government Securities Settlement)

ตราสารหนี้ภาครัฐ เป็นตราสารหนี้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ มีสัดส่วนร้อยละ 83.4 ของมูลค่าคงค้างของตราสารหนี้ทั้งหมด ซึ่งเมื่อถึงปี 2544 มีมูลค่าคงค้างรวมทั้งตลาดประมาณ 1.8 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะนายทะเบียนของตราสารหนี้ภาครัฐ ได้เริ่มใช้ระบบการส่งมอบพร้อมชำระราคา (Delivery versus Payment : DvP) ผ่านทางระบบบาทเนต ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม 2544 ซึ่งช่วยจัดการความเสี่ยงด้าน Settlement Risk แต่ยังคงจำกัดเฉพาะตราสารหนี้ภาครัฐ ที่อยู่ในรูปของ Scripless Form ในระบบจดบัญชี (Book Entry System) ซึ่งมีสัดส่วนเพียงครึ่งหนึ่งของตลาดตราสารหนี้ทั้งหมด และจากข้อมูลพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของการโอนกรรมสิทธิ์ ยังนิยมการชำระเงินด้วยเช็ค

เพื่อช่วยให้ตลาดตราสารหนี้ภาครัฐมีการพัฒนาขั้นการส่งมอบและชำระราคาที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น จึงได้นำเสนอผลจากการศึกษาแนวทางในการควบคุมความเสี่ยงของต่างประเทศ เช่น World Bank, the Bank for International Settlement (BIS), the Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS), the International Organization of Securities Commissions (IOSCO) และข้อเสนอแนะของบริษัทที่ปรึกษา CAPCO ที่ปรึกษา Peter Allsopp และ Paul Whitmore รวมทั้ง พิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ ภายในประเทศ สามารถสรุปมาตรการรองรับความเสี่ยงที่เกิดจากธุรกรรมการซื้อขายตราสารหนี้ภาครัฐ ดังนี้

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

- ต้องมีการส่งเสริมและผลักดันให้มีการลดระยะเวลาการส่งมอบ และชำระราคาตราสารหนี้ภาครัฐจากเดิม T+2 หรือมากกว่า ให้เหลือ T+1 รวมทั้ง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้อีก ต่อการทำ STP
 - มีการส่งเสริมและผลักดันให้มีตราสารหนี้ภาครัฐในรูปแบบของ Scripless มากขึ้น รวมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นสมาชิกของระบบบาทเนต เพื่อให้สามารถส่งมอบและ ชำระราคาแบบ DvP ได้เพิ่มขึ้น รวมทั้ง การสนับสนุนให้มี ความชัดเจนด้านกฎหมายที่จะช่วยรองรับในการทำธุรกรรม ดังกล่าว สำหรับบางส่วนของตราสารหนี้ภาครัฐที่ยังมีความ นิยมในการชำระราคาด้วยเช็ค ควรมีการดำเนินการในการ มีมาตรการรองรับความเสี่ยงในระบบการชำระคุณด้วยเช็ค ซึ่งได้แก่ มาตรการ Loss Sharing Agreement เป็นต้น
- นอกจากนี้ รายงานยังให้ข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาในกรณี ที่จะมีการทำธุรกรรมแบบ Cross Border ในอนาคต และการให้ความสำคัญ ต่อการทดสอบแผนฉุกเฉิน และระบบสำรองอย่างสม่ำเสมอ

3.2.2 การชำระเงินที่เกิดจากธุรกรรม B2B

แม้ปัจจุบันการค้าแบบ **Business to Business (B2B)** ใน ประเทศไทยยังไม่แพร่หลายนัก แต่ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักถึง ประโยชน์ของการทำการค้าในลักษณะดังกล่าว ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็ว และช่วยลดต้นทุนในระยะยาวได้ ทั้งนี้ การค้าแบบ B2B ยังส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในระบบการชำระเงินที่สำคัญ คือ การเข้ามามีบทบาทที่เพิ่มสูงขึ้น ในระบบการชำระเงินของ Non Financial Institutions (Non FI) และลักษณะ การทำธุรกิจที่เน้นการพัฒนาระบบทекโนโลยี ระบบเครือข่าย และระบบการ รักษาความปลอดภัยเป็นหลัก รวมทั้ง การเกิดเครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ เช่น E-money รวมถึงการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ระบบการค้าดังกล่าวยังมีความเสี่ยงในการพิสูจน์ตัวตนที่แท้จริงของคู่ค้า เนื่องจากเป็นการทำรายการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยที่คู่ค้าไม่จำเป็นต้องพบ หน้ากัน (Faceless Interaction)

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

รายงานได้เสนอมาตรการรองรับความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน B2B ไว้ 4 มาตรการ โดยใหม่

- การกำกับดูแลผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงิน ทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non FI)
- กฎหมายที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินธุรกรรมผ่านระบบการชำระเงิน โดยเน้นให้ระบบการชำระเงินแต่ละระบบต้องมี Rule Book ที่กำหนดสิทธิและการผูกพันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงินทุกราย รวมถึงการกำหนดเรื่องการโอนเงินที่ถือเป็นสิ้นสุด (Settlement Finality) ไว้ให้ชัดเจน
- ระบบการบริหารความเสี่ยงที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกของระบบการชำระเงินอย่างเหมาะสม และมี Real-time Monitoring Facilities เพื่อเป็นกลไกที่ช่วยเตือนให้ทราบล่วงหน้าเมื่อพบว่าสมาชิกรายหนึ่งรายใดเริ่มมีปัญหา
- การสร้างสภาพแวดล้อมของระบบการชำระเงินที่ส่งเสริม / ผลักดันให้เกิดระบบการชำระเงินที่มีความเชื่อมั่นและปลอดภัยในการทำการค้า B2B เช่น การระบุตัวบุคคล (Authenticity) การรักษาความลับ (Confidentiality) การรักษาความถูกต้อง (Integrity) การห้ามปฏิเสธความรับผิดชอบ (Non-repudiation) การให้บริการประกันความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน การผลักดันให้เกิดการให้บริการ Escrow Services เพื่อเป็นคนกลางในการเรียกเก็บเงินไว้ชั่วคราว และจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายเมื่อผู้ซื้อได้รับสินค้าหรือบริการแล้ว และการผลักดันให้เกิดคนกลางในการไกล่เกลี่ยหรือตัดสินข้อพิพาทระหว่างคู่ค้า (Alternative Dispute Resolution) เพื่อช่วยให้การแก้ไขข้อพิพาทระหว่างคู่ค้าเป็นไปโดยเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับการใช้กระบวนการทางกฎหมาย

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

3.3 โครงการป้องกันความเสี่ยงด้านปฏิบัติการชำระเงิน (Operational Risk Mitigation)

ธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะผู้ให้บริการระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ ระบบการโอนเงินรายใหญ่ทางอิเล็กทรอนิกส์ (BAHTNET) ระบบการโอนเงินรายย่อย (SMART) ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Cheque Clearing System) และระบบงานเกี่ยวกับการหักบัญชีและการเรียกเก็บเงินตามเช็คต่างจังหวัด ได้ตระหนักรถึงความจำเป็นในการควบคุมความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ (Operational Risk) เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานจนอาจทำให้ระบบหยุดชะงักและก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม จึงได้จัดทำโครงการป้องกันความเสี่ยงด้านปฏิบัติการชำระเงินขึ้นในปี 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ประเมินสภาพความเสี่ยงระบบการชำระเงินที่ ธปท. เป็นผู้ให้บริการ
- จัดทำการวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพ และเสริมสร้างความพร้อม เพื่อรับความเสี่ยงด้านปฏิบัติการระบบการชำระเงิน
- ใช้ในการจัดทำคู่มือหรือรายงานเผยแพร่แนวทางการจัดการความเสี่ยง ด้านปฏิบัติการระบบการชำระเงินต่อหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- จัดทำกระบวนการติดตาม และการรายงานความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ ระบบการชำระเงินของ ธปท. ให้สอดคล้องกับการบริหารความเสี่ยงโดยรวมของ ธปท. (Bank-wide Risk)

โดยในปี 2545 ที่ผ่านมา ได้ดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

- การกำหนดตัวชี้วัดความเสี่ยง (Key Risk Indicators : KRI) และกำหนดมาตรการควบคุม (Control Measurement) ที่สำคัญ
- การจัดทำแผนรองรับต่างๆ เช่น
 - แผนฉุกเฉินรองรับเหตุการณ์วินาศัยที่สูญเสียหักบัญชีฯ และห้องปฏิบัติการนาทเนต
 - แผนทดสอบอัตรากำลังที่มีความสำคัญ

3. ความเสี่ยงในระบบการชำระเงิน

- (3) แผนทดสอบผังการปฏิบัติงาน
- (4) แผนซักซ้อมระบบไฟฟ้าสำรอง
- (5) แผนซักซ้อมระบบคอมพิวเตอร์สำรองในกรณีที่คอมพิวเตอร์หลัก (Host Computer) ขัดข้อง
- (6) แผนซักซ้อมการใช้ระบบคอมพิวเตอร์สำรองและศูนย์คอมพิวเตอร์สำรอง (Backup Site)

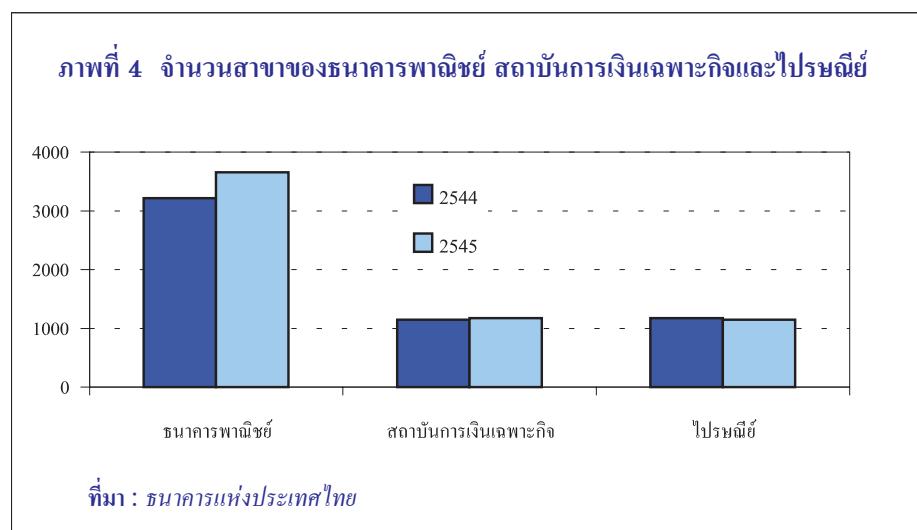
จากการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าวเป็นผลให้ระบบการชำระเงินทุกระบบท่มีแผนฉุกเฉินรองรับเหตุข้อง่วงที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบันยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบคอมพิวเตอร์ชุดสำรองของศูนย์หักบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งดำเนินการในปี 2546 และมีแผนงานประจำปีในการซักซ้อมกรณีเกิดเหตุวินาศัยและการเปิดใช้ศูนย์คอมพิวเตอร์สำรอง ซึ่งการกำหนดแผนล่วงหน้าจะเปิดโอกาสให้สามารถร่วมซักซ้อมด้วยได้ จึงเสริมสร้างความมั่นใจแก่ผู้ร่วมระบบยิ่งขึ้น

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

4.1 พัฒนาการของระบบโครงสร้างพื้นฐาน

4.1.1 สาขาวงชนาการพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และ ไปรษณีย์

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันที่นับบทของสาขาวงชนาการพาณิชย์จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการมุ่งเน้นให้บริการกับลูกค้าเฉพาะกลุ่มเพิ่มมากขึ้น และ พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ๆ ที่เอื้อให้มีการใช้สื่อการชำระเงิน อิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางต่างๆ ได้หลากหลายมากขึ้น แต่กระนั้น สาขาวงชนาการพาณิชย์ยังคงเป็นศูนย์กลางหลักในการทำธุรกรรมด้านการชำระเงิน ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ความนิยมในการทำธุรกรรมด้านการฝาก ถอน โอนเงิน รวมทั้ง การชำระค่าสาธารณูปโภค สินค้าและบริการผ่านเคาน์เตอร์ ของสาขาวงชนาการยังคงได้รับความนิยมสูง ด้านการโอนเงินโดยใช้ชนาณติดของไปรษณีย์ซึ่งมีเครือข่ายครอบคลุมทุกพื้นที่ ก็ยังคงมีความจำเป็นและยังได้รับความนิยม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้บริการในส่วนภูมิภาคที่ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยยังไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึง และผู้ใช้บริการยังไม่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

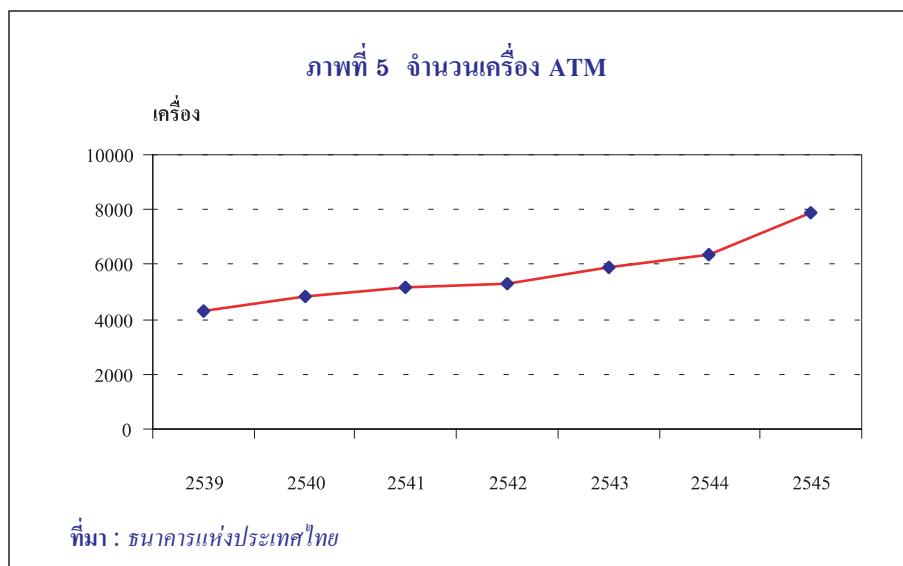
ภาพที่ 4 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของจำนวนสาขางานธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินและพะกิจ และไปรษณีย์ในระหว่างปี 2544–2545 โดยในปี 2545 ธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงมีการขยายสาขาเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะมีการรวมกิจการของธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) กับธนาคารกรุงหลวงไทย จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2545 แต่ได้มีการเปิดดำเนินการของธนาคารน้ำชาติใหม่เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2545 ส่งผลให้มีอัตราส่วนปี 2545 จำนวนธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงมีจำนวนทั้งสิ้น 13 ธนาคาร ตรงข้ามกับสาขางานของธนาคารต่างประเทศที่มีการปิดกิจการลง รวมถึง มีการควบกิจการของธนาคารสำนักงานใหญ่ในต่างประเทศในระหว่างปี 2544 ส่งผลให้จำนวนสาขางานของธนาคารต่างประเทศในประเทศไทยลดลง โดยมีจำนวนทั้งสิ้น ณ สิ้นปี 2545 จำนวน 18 ธนาคาร แต่โดยรวมของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดคือตัวการขยายสาขาอยู่ที่ระดับร้อยละ 13.69 ในขณะที่สถาบันการเงินและพะกิจ ซึ่งประกอบด้วย ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มีอัตราการขยายตัวค่อนข้างต่ำ คือ ร้อยละ 1.83 และไปรษณีย์ก็มีการลดจำนวนสาขาลงร้อยละ 1.88 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการปรับปรุงสาขา และการติดตั้งระบบเคาน์เตอร์อัตโนมัติในช่วงปลายปี 2544 แทนการขยายเครื่องข่ายสาขา ซึ่งปัจจุบันมีครอบคลุมอยู่ทั่วประเทศแล้ว รวมทั้ง ความต้องการปรับปรุงการให้บริการ Pay at Post ซึ่งเป็นจุดรับชำระค่าบริการสาธารณูปโภค และค่าสินค้าจากภาคราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชนที่ได้รับความนิยมให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น

4.1.2 เครื่อง ATM

นับตั้งแต่ปี 2526 เครื่อง ATM ได้เริ่มเข้ามีบทบาทในด้านการเบิกถอนเงินสด และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากประชาชนทั่วไป รวมทั้งช่วยลดภาระงานด้านนี้ของธนาคารกลาง จากภาพที่ 5 จำนวนเครื่อง ATM มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2539 ในปี 2545 มีการติดตั้งเครื่อง ATM เพิ่มขึ้นจากปี 2544 สูงถึงประมาณร้อยละ 24 ทำให้รวมทั้งประเทศ มีเครื่อง ATM ให้บริการทั้งสิ้น 7,885 เครื่อง และจำนวนเครื่องที่ติดตั้งเพิ่มขึ้นทั้งหมดเป็นการเพิ่มขึ้นในส่วนที่เป็นเจ้าของโดยธนาคารพาณิชย์

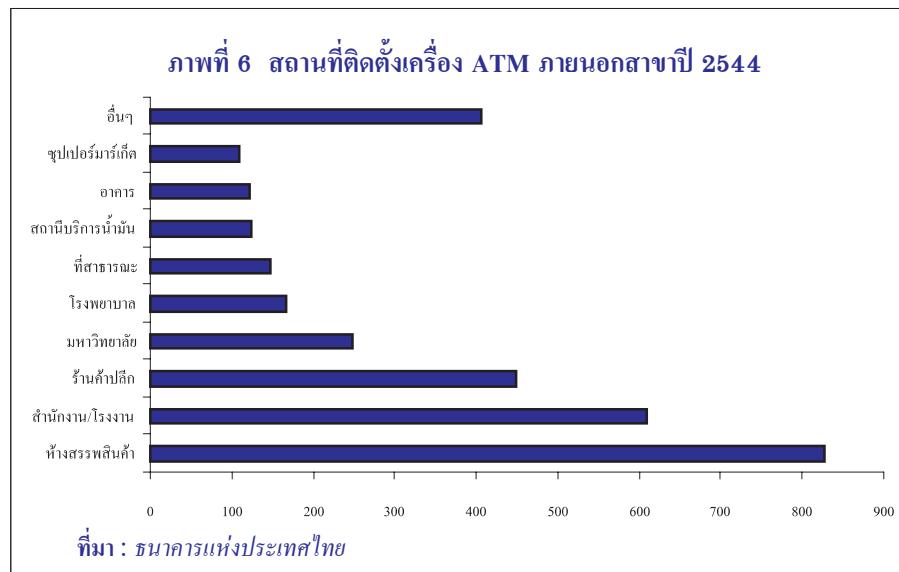
4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

ภายในประเทศไทย ธนาคารออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในขณะที่สาขาธนาคารต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันได้เข้าเป็นสมาชิกของ ATM Pool เพียง 4 ธนาคาร จากจำนวนทั้งสิ้น 18 ธนาคาร ไม่ได้มีการติดตั้งจำนวนเครื่อง ATM เพิ่มเติมในระหว่างปี 2544–2545

ตั้งแต่ปี 2536 ได้มีการผลักดันให้ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ มีการรวมเครือข่าย ATM เป็นเครือข่ายเดียวทั่วประเทศ (ATM Pool) เพื่ออำนวยความสะดวก ความสะดวกให้แก่ประชาชนในการใช้บัตร ATM เป็นก้อนเงินสดได้กับทุกเครื่องแม้ต่างธนาคาร โดยไม่เสียค่าธรรมเนียม แต่เนื่องจากธนาคารผู้ออกบัตร ATM ยังคงต้องรับภาระในการจ่ายค่าธรรมเนียมการใช้บริการให้กับธนาคารเจ้าของเครื่อง ATM แทนลูกค้า ส่งผลให้ความต้องการเพิ่มจำนวนเครื่อง ATM ของธนาคารต่างๆ เพื่อรับรองรับการใช้บริการของลูกค้าของธนาคารเอง ยังคงมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

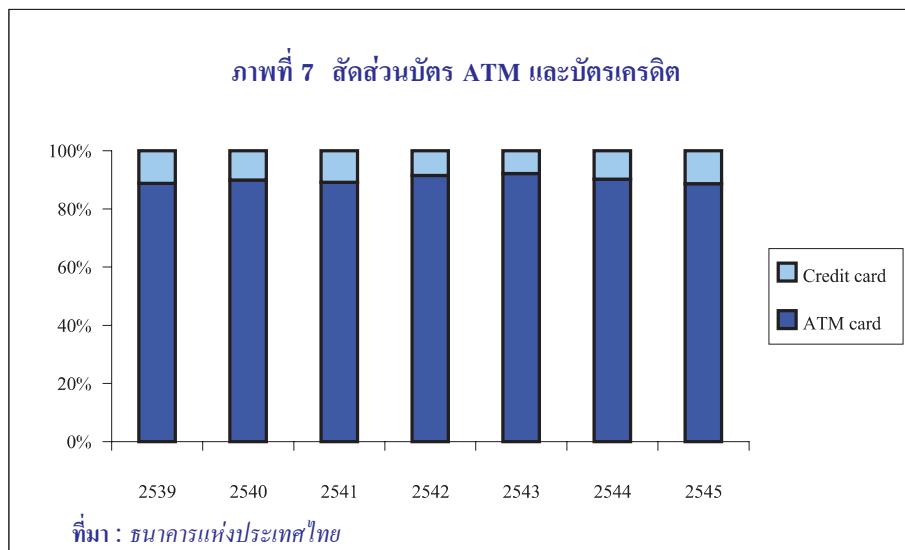
ผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ติดตั้งเครื่อง ATM ณ สถานที่ต่างๆ ในปี 2544 พบว่า การติดตั้งเครื่อง ATM ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการติดตั้งที่สาขาของธนาคาร ซึ่งมีทั้งการติดตั้งภายในและภายนอกสาขาของธนาคาร สำหรับการติดตั้งเครื่อง ATM นอกเหนือจากที่สาขานาธนาคารเอง เพื่ออำนวยความสะดวก สะดวกให้ลูกค้าใช้บริการได้ทุกวันตลอด 24 ชั่วโมงนั้น จากภาพที่ 6 แสดงให้เห็นว่า สถานที่ที่ได้รับความนิยมในการติดตั้งมากที่สุด คือ ห้างสรรพสินค้า สถานที่ทำงาน หรือโรงงานอุตสาหกรรม ร้านค้าปลีกหรือร้านสะดวกซื้อ และมหาวิทยาลัย ตามลำดับ

4.1.3 บัตร ATM และบัตรเครดิต

บัตรพลาสติกซึ่งໄດ້ແກ່ บัตร ATM บัตรเดบิต บัตรเครดิต รวมถึงบัตรชำระเงินล่วงหน้า เป็นสื่อการชำระเงินที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น แทนการถือเงินสด จากการที่ 7 แสดงสัดส่วนของจำนวนบัตร ATM และบัตรเครดิตในระหว่างปี 2539–2545 โดยจำนวนบัตร ATM มีสัดส่วนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 90 ของปริมาณบัตรทั้งหมด สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการของบัตร ATM สามารถทำได้ง่าย เพียงมีบัญชีเงินฝากกับธนาคารเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีข้อบันดาลใจที่เกี่ยวกับอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนบัตรเครดิตในระหว่างปี 2544–2545 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มที่สูงมากหากเปรียบเทียบ

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

กับปี 2543 คือ อัตราการเพิ่มของจำนวนบัตรเครดิตในปี 2543 ประมาณ 8% แต่อัตราการเพิ่มของปี 2544 ได้ถูกตัวสูงขึ้นถึงประมาณ 45% สาเหตุสำคัญเนื่องจากรายได้จากค่าธรรมเนียมต่างๆ ของการใช้บัตรส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านการตลาดเพื่อขยายฐานลูกค้าทั้งในส่วนของธนาคารพาณิชย์ไทย สาขาธนาคารต่างประเทศ และบริษัทที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน แต่อัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนบัตรเครดิตก็มีการชะลอตัวลงในปี 2545 เนื่องจากการออกประกาศชปท. ในการควบคุมการดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2545 โดยได้กำหนดรายได้ขั้นต่ำของผู้ถือบัตรที่ 15,000 บาทต่อเดือน หลังจากที่ได้ประกาศให้มีการผ่อนปรนเกณฑ์ของรายได้ขั้นต่ำเหลือเพียง 7,500 บาทต่อเดือนเมื่อเดือนเมษายน 2545

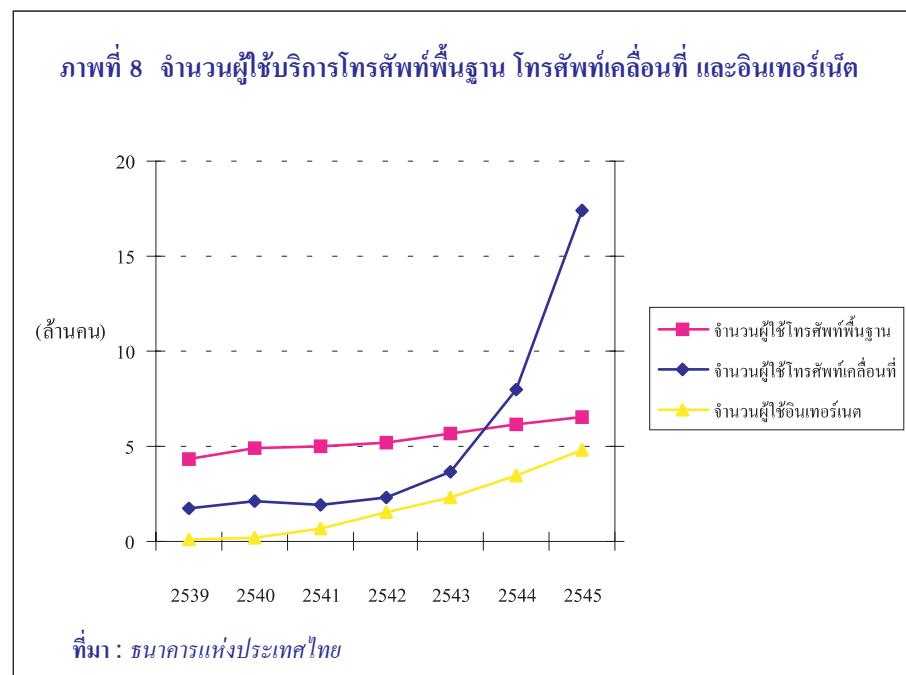

4.1.4 ผู้ใช้บริการโทรสัพท์พื้นฐาน โทรสัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 8 แสดงให้เห็นข้อมูลจำนวนผู้ใช้บริการ โทรสัพท์พื้นฐาน โทรสัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ตในระหว่างปี 2544-2545 ซึ่งจำนวนผู้ใช้บริการ โทรสัพท์พื้นฐานมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราที่ไม่สูงมากนัก คือเฉลี่ยประมาณ 7% ในขณะที่จำนวนผู้ใช้บริการ โทรสัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ตมีอัตราการเพิ่มขึ้นที่สูงมาก โดยเฉพาะจำนวนผู้ใช้บริการ โทรสัพท์

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

เคลื่อนที่ในระหว่างปี 2544–2545 มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัวในแต่ละปี คือเพิ่มจากจำนวน 3.64 ล้านคนในปี 2543 เป็น 8 ล้านคนในปี 2544 และเป็น 17.41 ล้านคนในปี 2545 หรือมีอัตราการเพิ่มขึ้นของปี 2544 และ 2545 เท่ากับ ร้อยละ 120 และ ร้อยละ 118 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ข้อมูลจำนวนผู้ใช้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์เคลื่อนที่ และอินเทอร์เน็ต² เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศไทย (Penetration Rates) จากข้อมูลแสดงให้เห็นโอกาส และแนวโน้มที่จะมีการให้บริการชำระเงินผ่านช่องทางโทรศัพท์มือถือ ซึ่งในปี 2545 ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งและธุรกิจต่างๆ ได้เริ่มให้บริการชำระค่าสินค้า และบริการผ่านทางบริการ Mobile Banking เพิ่มมากขึ้น

² จากตารางที่ 2 Technological Infrastructure (ท้ายเล่ม)

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

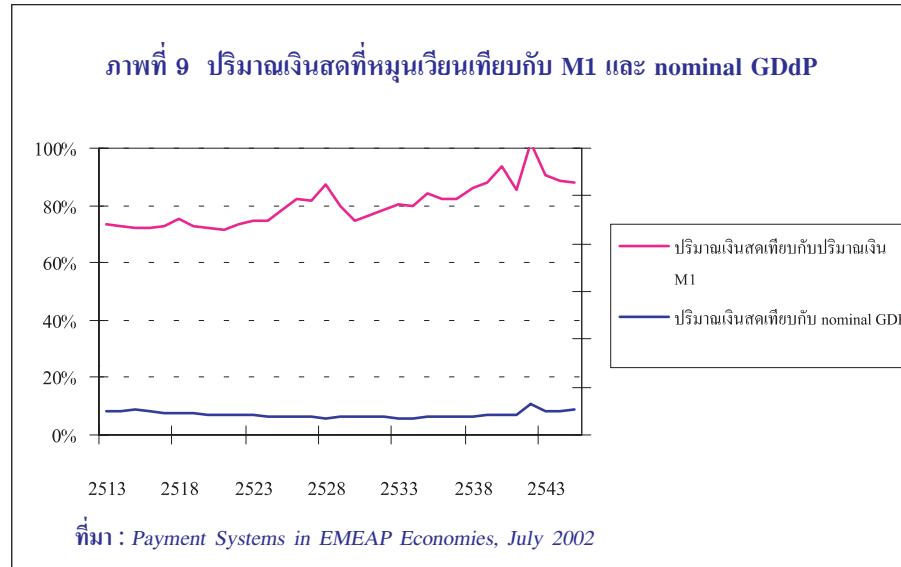
4.2 การใช้เงินสด

ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 กำหนดให้ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจในการพิมพ์ธนบัตรออกใช้แต่ผู้เดียวใน ประเทศไทย ปริมาณการออกชนบัตรใหม่ในแต่ละปีขึ้นอยู่กับสภาวะเศรษฐกิจ และความต้องการใช้ชนบัตรชนิดราคาน้ำดื่ม ของประชาชน โดยที่การนำ ชนบัตรใหม่ออกใช้ต้องมีทุนสำรองเงินตราหนุนหลังเต็มมูลค่าของชนบัตรเสมอ

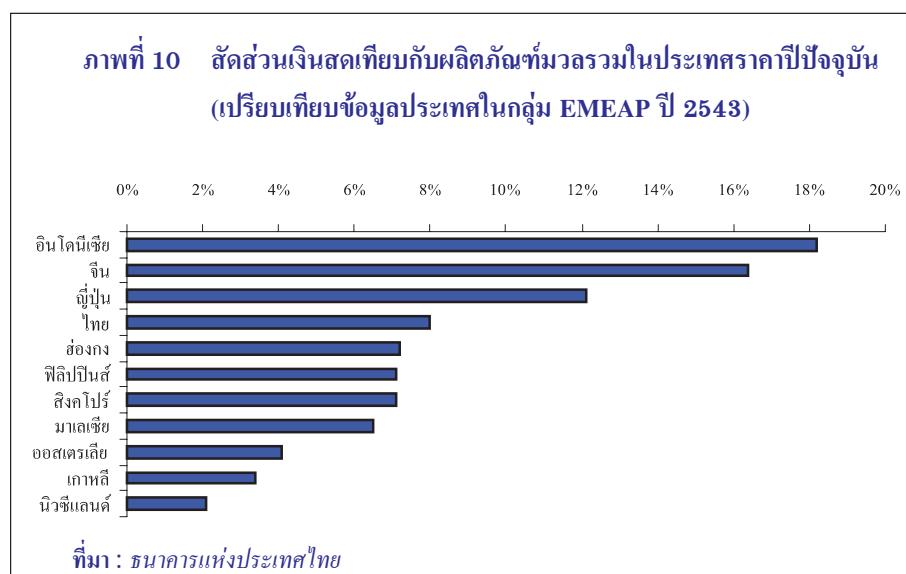
เงินสดถือเป็นสื่อการชำระเงินพื้นฐาน และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เงินสดยังถือเป็นส่วนหนึ่งของปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M1) ที่หมายถึง ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในมือประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ชนบัตรและเหรียญ กษาปณ์ และเงินฝากเพื่อเรียกของธุรกิจและครัวเรือนที่ระบบธนาคารพาณิชย์ และปริมาณเงินในความหมายแคบนี้ ส่วนใหญ่จะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายชำระค่าสินค้าและบริการของธุรกิจและประชาชนทั่วไป

จากภาพที่ 9 แสดงให้เห็นสัดส่วนการใช้เงินสดของภาคธุรกิจและประชาชนทั่วไปของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2513–2545 กราฟเปรียบเทียบกับ ปริมาณเงิน M1 ซึ่งมีสัดส่วนค่อนข้างสูงถึงประมาณร้อยละ 80 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่การเปลี่ยนแปลงไม่นัก ยกเว้นเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ ที่สำคัญเช่น ในระหว่างปี 2526–2528 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดปัญหาด้านบริษัทเงินทุน ที่ทำให้ทางการต้องมีการเพิกถอนใบอนุญาตรวมทั้งสิ้น 15 บริษัท ส่งผลให้เกิดวิกฤติการณ์การลิบนอกรอบเศรษฐกิจ และเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่ทำให้ความเชื่อมั่นในสถาบันการเงินถูกทำลายลง สัดส่วนของปริมาณเงินสด ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีการดึงตัวสูงขึ้นอย่างผิดปกติ เช่นเดียวกับในปี 2542 ที่มีการคาดเกรงปัญหา Y2K ทำให้มีการถอนเงินสดมาถือครองเพื่อจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

ในทำนองเดียวกัน สัดส่วนของปริมาณเงินสดเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศราคาปีปัจจุบันมีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ โดยมีอัตราส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 8 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมด้านการชำระเงินที่ใช้เงินสดเป็นสื่อ ชำระเงินหลักไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยกเว้นกรณีเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญ เช่น ปี 2542 ที่สัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนหวาดเกรงกับ ปัญหา Y2K

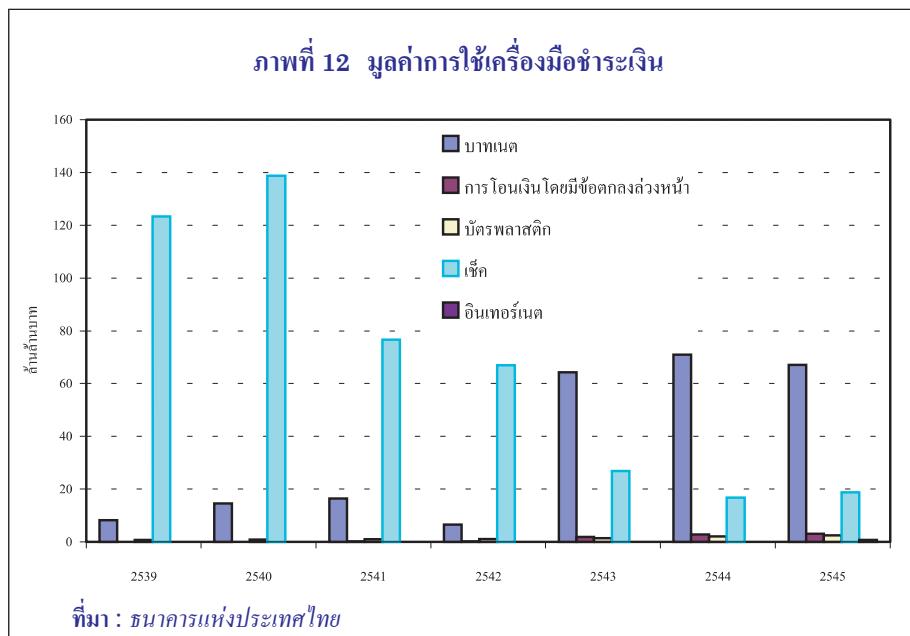

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

ภาพที่ 10 แสดงภาพเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้เงินสดเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราค้าปีปัจจุบันของกลุ่มประเทศ EMEAP (the Executives' Meeting of East Asia-Pacific Central Banks and Monetary Authorities) จำนวน 11 ประเทศ จากข้อมูลพบว่า ประเทศไทย มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 8 สูงเป็นอันดับที่ 4 รองจากประเทศอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน และญี่ปุ่น ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 18, 16 และ 12 ตามลำดับ

4.3 ระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Payments)

ภาพที่ 11-12 แสดงปริมาณและมูลค่าการใช้เครื่องมือชำระเงินต่างๆ ในระหว่างปี 2539–2545

4.3.1 ระบบบานาเนต

ระบบบานาเนตเป็นเครือข่ายการโอนเงินและตราสารหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเชื่อมโยงระบบระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย และสถาบันผู้ให้บริการ ซึ่งประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศ สาขา

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ส่วนราชการ และสถาบันอื่นๆ ระบบบาทเนตเปิดให้บริการครั้งแรกเมื่อปี 2538 โดยในระยะแรก มูลค่าและจำนวนรายการที่ผ่านระบบยังมีไม่มากนัก จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2543 ได้กำหนดให้นำธุรกรรมหลักของการชำระเงินระหว่างธนาคาร ได้แก่ การถ่ายเงินระหว่างธนาคาร การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การโอนเงินเพื่อบัญชีเงินบาทของผู้มีสิทธิ居住 นอกประเทศไทย และการซื้อขายพันธบัตรและตราสารหนี้ ทำผ่านระบบบาทเนตแทนการใช้เช็ค ทำให้ตั้งแต่ปี 2543 มูลค่าและจำนวนรายการที่ทำการโอนผ่านระบบบาทเนตเพิ่มสูงขึ้นมาก และในปี 2545 จำนวนรายการเพิ่มขึ้นเป็น 803,000 รายการ ในขณะที่มูลค่าการทำรายการมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยเป็น 67,095 พันล้านบาท เนื่องจากมูลค่าของการโอนเงินระหว่างธนาคารลดลงค่อนข้างมาก ในขณะที่การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สามของภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้มูลค่าโดยรวมมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยในปี 2545 ที่ผ่านมา

4.3.2 การโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า

ข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า ประกอบด้วย ข้อมูลการโอนเงินระหว่างบัญชีภายในธนาคารเดียวกัน³ และข้อมูลการโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคารที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเปิดให้บริการภายใต้ชื่อระบบ SMART ในปี 2545 มีจำนวนรายการ โอนเงินทั้งสิ้น 113 ล้านรายการ มูลค่า 3,109 พันล้านบาท อัตราการเพิ่มขึ้นโดยรวมประมาณร้อยละ 6.5 โดยเป็นผลจากการที่ธนาคารพาณิชย์ไทยมีการทำธุรกรรมด้าน Direct Credit เพิ่มมากขึ้นทั้งบริการที่ธนาคารให้กับลูกค้าเอง หรือบริการโอนเงินข้ามธนาคารผ่านระบบ SMART

4.3.3 บัตรพลาสติก

บัตรพลาสติก (ข้อมูลประกอบด้วยบัตรเครดิต และบัตร ATM) เป็นสื่อการชำระเงินที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในส่วนของบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงิน และสถาบันอื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ที่มีการแบ่งขันขยายฐานลูกค้าเพิ่มขึ้นอย่างมากในระหว่างปี 2544–2545

³ เริ่มเก็บข้อมูลปี 2543

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

และธนาคารพาณิชย์ได้มีการขยายการให้บริการชำระเงินให้สามารถทำผ่านเครื่อง ATM เพิ่มมากขึ้น เช่น การโอนเงินระหว่างธนาคาร และการชำระเงินค่าสาธารณูปโภค ค่าสินค้าและบริการ ทำให้จำนวนรายการที่ทำผ่านตู้ ATM เพิ่มสูงขึ้นมาก ในปี 2545 มีการใช้บัตร ATM จำนวน 558 ล้านรายการ มูลค่า 2,210 พันล้านบาท โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนรายการสูงขึ้นเป็นร้อยละ 22 เปรียบเทียบกับอัตราการเพิ่มร้อยละ 19 ในปี 2544 แต่อัตราการเพิ่มของมูลค่าการทำรายการผ่านบัตร ATM กลับลดลงเหลือเพียงครึ่งหนึ่ง จาก อัตราการเพิ่มในปี 2544 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 31.5 ในขณะที่อัตราการเพิ่มของมูลค่าการทำรายการใช้บัตรเครดิตในปี 2545 สูงขึ้นมากถึงร้อยละ 79 เนื่องจาก ในช่วงต้นปี ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ผ่อนคลายกฎรายได้ของผู้ถือบัตรให้ต่ำลงเหลือเพียง 7,500 บาท ทำให้สถาบันการเงินต่างๆ ขยายฐานลูกค้าออกไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้ง การส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้น ถึงแม้ในช่วงปลายปี ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกลับมาเพิ่มรายได้ขึ้นต่ำของผู้ถือบัตรเป็น 15,000 บาทต่อเดือน เพื่อควบคุมไม่ให้สินเชื่อส่วนบุคคลที่ผ่านบัตรเครดิตมีสูงเกินไป ซึ่งจะส่งผลกระทบและก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเงินโดยรวมได้

4.3.4 ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต

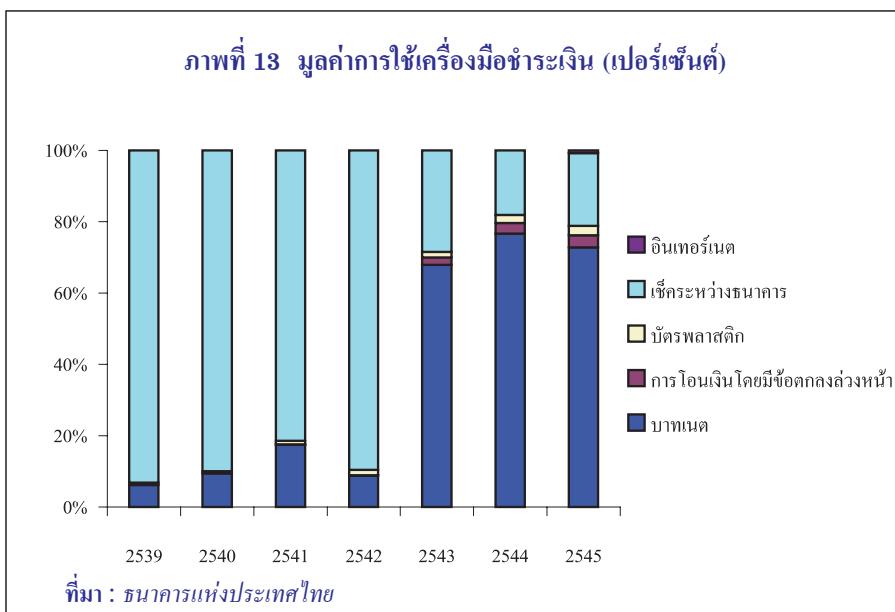
ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต มีการให้บริการด้านการชำระเงินผ่านช่องทางของอินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรกในปี 2543 โดยในระยะแรกมีเพียง 5 ธนาคาร⁴ ที่ขออนุญาตเปิดให้บริการ จำนวนธุรกรรมและมูลค่าของรายการยังน้อยมากประมาณ 3.3 ล้านรายการ มูลค่า 280 ล้านบาท และปี 2544 จำนวนธนาคารที่ขออนุญาตเปิดให้บริการมีเพิ่มอีก 6 ธนาคาร⁵ รวมเป็น 11 ธนาคาร และมีจำนวนรายการเพิ่มขึ้นเป็น 6.2 ล้านรายการ หรือ 8.6 พันล้านบาท และในปี 2545 ซึ่งเศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มการเติบโตที่ดีและมีความเข้มแข็งมากขึ้น ส่งผลให้การทำธุรกรรมของภาคธุรกิจเติบโตขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด รวมถึง การทำธุรกรรมผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้ขออนุญาตเปิดให้บริการเพิ่มอีก

⁴ ได้แก่ กรุงไทย, กสิกรไทย, เอเชีย, แห่งโอดิเกียว-มิตซูบิชิ, ดอยช์แบงก์

⁵ ได้แก่ กรุงเทพ, กรุงศรีอยุธยา, ไทยพาณิชย์ ชิตตี้แบงก์, ห้อง Kong และเซี่ยงไฮ้ฯ, มิซูโซ คอร์ปอเรทแบงก์

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

7 ธนาคาร⁶ รวมทั้งสิ้น 18 ธนาคาร โดยมีจำนวนรายการเพิ่มขึ้นเกือบ 10 ล้านรายการ และมูลค่าเพิ่มขึ้นมากถึง 730.5 พันล้านบาท โดยเป็นการเพิ่มขึ้นมากในส่วนของธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบ B2B ของทั้งธนาคารพาณิชย์ไทย และสาขาวิชาการพาณิชย์ต่างประเทศ

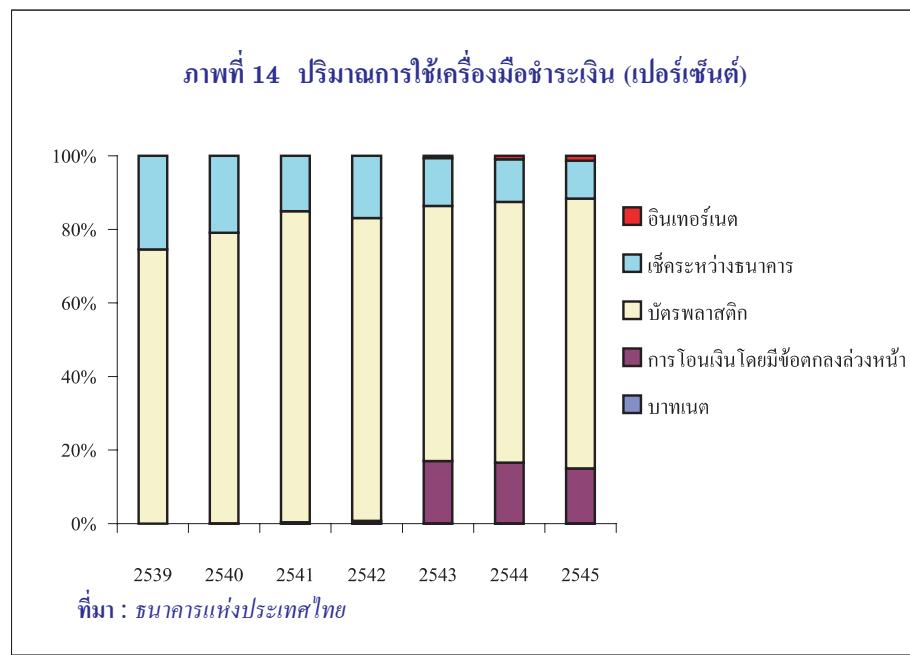

ภาพที่ 13 แสดงให้เห็นสัดส่วนของมูลค่าการใช้เครื่องมือชำระเงินประเภทต่างๆ ก่อนการกำหนดมาตรการให้สถาบันการเงินนำ 4 ธุรกรรมหลักเข้าระบบนาทเนต ได้แก่ การถ่ายเงินระหว่างธนาคาร การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การโอนเงินเพื่อบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ และการซื้อขายพันธบัตรและตราสารหนี้ จากภาพจะเห็นได้ว่า ในระยะแรกเชิญกระหว่างธนาคารเป็นสื่อชำระเงินที่มีสัดส่วนของมูลค่าการใช้จ่ายสูงสุด โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 90 แต่หลังจากการกำหนดมาตรการดังกล่าว เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2543 ระบบนาทเนตซึ่งเป็นระบบการโอนเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบัน จึงมีสัดส่วนของมูลค่าการใช้จ่ายสูงสุด

⁶ ได้แก่ ทหารไทย, ธนาคาร, บีเอ็นพี พาร์บานส์, สแคนดิวาร์ดชาร์เตอร์ด, เจพิมอร์แกน เชส, เอบีเอ็น แอมโรเอ็น. วี., แฟรงก์เฟิร์ตฯ

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

ประมาณร้อยละ 70 โดยเช็คระหว่างธนาคารมีสัดส่วนลดลงเป็นอันดับสองคือ สัดส่วนประมาณร้อยละ 20 แต่ในแห่งของปริมาณรายการใช้เครื่องมือชำระเงิน ประเภทต่างๆ นั้น จากภาพที่ 14 แสดงให้เห็นว่า บัตรพลาสติก ซึ่งประกอบด้วย บัตรเครดิตและบัตร ATM เป็นสื่อการชำระเงินที่มีจำนวนรายการมากที่สุด ตามด้วยการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้า และการใช้เช็คระหว่างธนาคาร ตามลำดับ

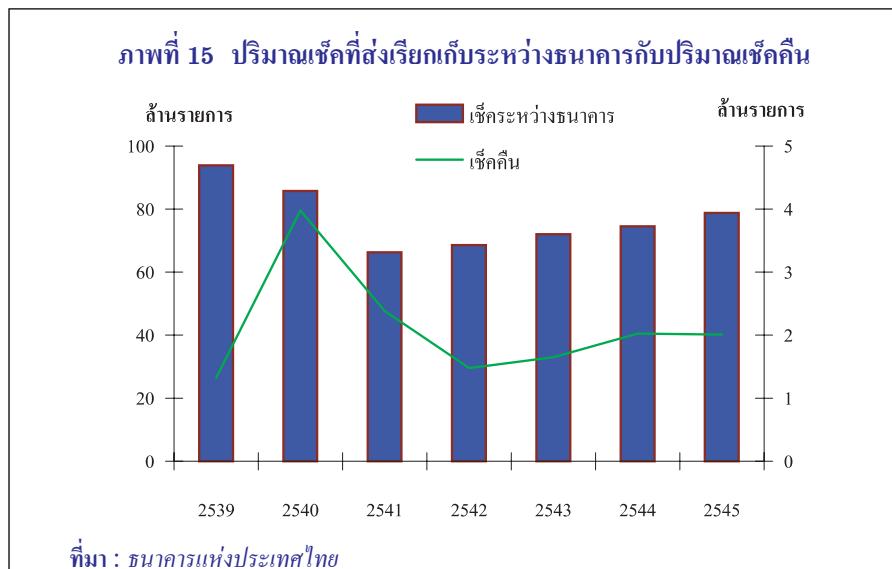
4.4 การหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร

เช็คเป็นสื่อการชำระเงินที่ได้รับความนิยมและมีบทบาทอย่างมาก โดยเฉพาะภาคธุรกิจ เนื่องจากมีความสะดวกในการใช้งาน ค่าธรรมเนียมต่ำ และเป็นหลักฐานที่สามารถใช้พ้องร่องทางกฎหมายได้

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ให้บริการระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2539 เพื่อทำการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และระบบเช็คต่างจังหวัดสำหรับเช็คนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2540 (ระบบการหักบัญชีเช็คต่างจังหวัด ประกอบด้วย 1) ระบบ

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

การเรียกเก็บเงินตามเช็คภายในเขตสำนักหักบัญชีเดียว กัน และ 2) ระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี B/C (Bill for Collection : B/C)

ภาพที่ 15 แสดงให้เห็นปริมาณเช็คระหว่างธนาคารและปริมาณเช็คคืนในระหว่างปี 2539–2545 ในปี 2540 ปริมาณเช็คเริ่มลดลง เนื่องจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจ และลดลงสูงสุดในปี 2541 และเมื่อเศรษฐกิจเริ่มมีการฟื้นตัว ปริมาณการใช้เช็คจึงเพิ่มขึ้น แต่อัตราการเพิ่มไม่นักนัก คือ ประมาณร้อยละ 3–5 เนื่องจากมีช่องทางการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถเลือกใช้ รวมทั้ง มีความสะดวกในการใช้งานเพิ่มขึ้น

สัดส่วนของปริมาณเช็คระหว่างธนาคารมีองค์ประกอบหลัก คือ เช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยมีสัดส่วนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 75 แต่ในปี 2545 สัดส่วนของเช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อย เนื่องจากในต่างจังหวัดมีอัตราการใช้เช็คเพิ่มสูงขึ้น

จากวัตถุประสงค์ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ต้องการลดความเสี่ยงด้านการชำระเงินที่อาจเกิดจากเช็คบุคลากร จึงได้ออกมาตรการเพื่อให้สถาบันการเงินนำธุรกรรม 4 ประเภท ได้แก่ การถ่ายเงินระหว่างธนาคาร การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การโอนเงินเพื่อบัญชีเงินบาทของผู้มีอิฐานนอกประเทศ

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

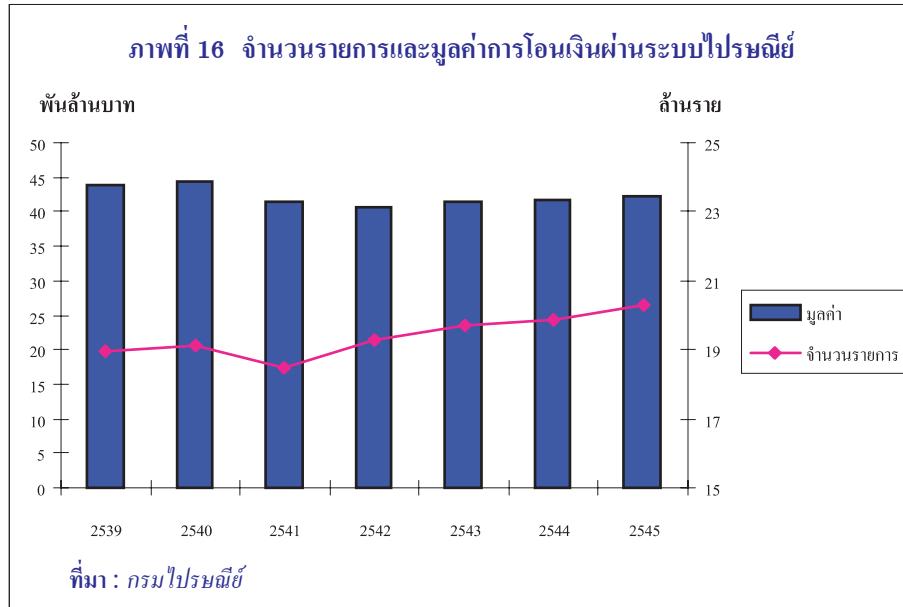
และการซื้อขายพันธบัตรและตราสารหนี้ ทำผ่านระบบ นาทเนตแทนการใช้เช็คนั้น ทำให้มูลค่าต่อฉบับโดยเฉลี่ยของเช็คลดลงอย่างมาก คือ จากเดิมที่มูลค่าต่อฉบับโดยเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 1-1.6 ล้านบาทในปี 2539-2542 ลดลงเป็น 0.4 ล้านบาทต่อฉบับในปี 2543 และประมาณ 0.2 ล้านบาทต่อฉบับในปี 2544-2545 โดยเช็คที่มีการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ คือ เช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากเช็คในต่างจังหวัดมูลค่าต่อฉบับไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก คือ มีมูลค่าต่อฉบับอยู่ระหว่าง 0.1-0.08 ล้านบาท ในขณะที่เช็คในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ มูลค่าต่อฉบับในปี 2540 สูงถึง 2.1 ล้านบาท แต่หลังจากเกิดปัญหาเศรษฐกิจมูลค่าลดลงเหลือเพียง 1.4 ล้านบาทในปี 2541 และ 1.3 ล้านบาท ในปี 2542 และในปี 2543 เมื่อมีมาตรการกำหนดให้นำเช็คมาสูงเข้าระบบนาทเนต มูลค่าจึงลดลงเหลือ 0.5 ล้านบาทต่อฉบับ และในปี 2544-2545 เหลือเพียงประมาณ 0.3 ล้านบาท

เช็คคืนของเช็คระหว่างธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีเงินพอชำระนั้น จากภาพที่ 15 จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในปี 2540 ที่เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ปริมาณเช็คคืนระหว่างธนาคารมีจำนวนสูงขึ้นมาก โดยมีสัดส่วนเกือบร้อยละ 5 ของปริมาณเช็คระหว่างธนาคารทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.4 ในปี 2539 แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงในปี 2541-2542 และมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2544 และ 2545 โดยที่ในปี 2545 สัดส่วนของปริมาณเช็คคืนประมาณร้อยละ 2.5 ของเช็คระหว่างธนาคารทั้งหมด

4.5 การชำระเงินผ่านระบบไปรษณีย์

การให้บริการด้านการชำระเงินของไปรษณีย์ แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท คือ ธนาณัติในประเทศ ตัวแลกเงินไปรษณีย์ การจ่ายเงิน Postcheques และธนาณัติระหว่างประเทศ แต่บริการที่ได้รับความนิยมและมีปริมาณรายการมากที่สุด คือ ธนาณัติในประเทศ โดยมีสัดส่วนของจำนวนรายการเฉลี่ยต่อปีประมาณร้อยละ 86 ของปริมาณธุรกรรม และมีมูลค่าเฉลี่ยต่อปีประมาณร้อยละ 96 ของมูลค่าธุรกรรมทั้งหมด

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

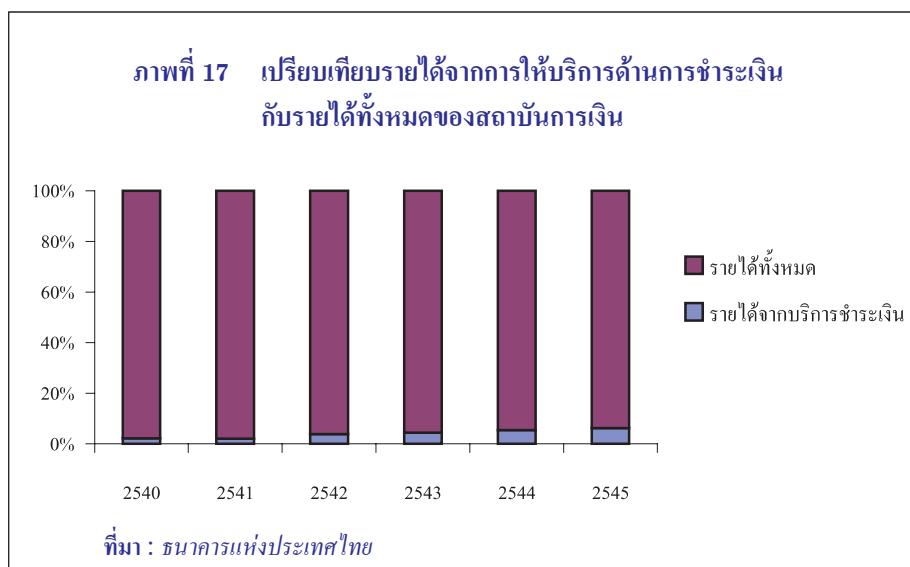
ภาพที่ 16 แสดงให้เห็นจำนวนรายการและมูลค่าการโอนเงินทั้งหมดที่ทำผ่านระบบไปรษณีย์ หลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้ทั้งจำนวนรายการและมูลค่าของธุรกรรมในปี 2541 ลดลงอย่างเห็นได้ชัดอย่างไรก็ดี เมื่อเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้นในปี 2542 จำนวนรายการก็เริ่มมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น แต่มูลค่ายังคงมีการลดลงอีกเล็กน้อย เนื่องจากสภาวะตลาดอย่างเศรษฐกิจยังคงอยู่ทำให้จำนวนเงินที่ทำการโอนผ่านไปรษณีย์ไม่นานนักแต่ตั้งแต่ปี 2543 ไปรษณีย์ได้มีการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ รวมทั้งการเริ่มนำระบบเทคโนโลยี On-line มาใช้ในการให้บริการเพื่อให้สามารถติดต่อได้ทั่วประเทศ ภายใต้โครงการระบบงานเคาน์เตอร์ไปรษณีย์อัตโนมัติ (Counter Automation System Project-CA) รวมทั้ง ในการขยายบริการรับชำระเงินทางไปรษณีย์ (Pay@Post) ให้แก่หน่วยงานต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น รับชำระค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์เคลื่อนที่ ค่าใช้จ่ายบัตรเครดิต ค่าสินค้า ค่าเบี้ยประกันชีวิต ค่าภาระรับประจำปี ฯลฯ แต่ถึงแม้มูลค่าและจำนวนรายการจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า การเพิ่มขึ้นยังมีสัดส่วนที่น้อยมาก คือ ประมาณร้อยละ 1–2 ต่อปี เนื่องจากความนิยมในการใช้ช่องทางการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีมากกว่า และข้อจำกัดในการที่บริการเหล่านั้นยังคงใช้เงินสดเป็นสื่อการชำระเงินหลัก

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

จึงแนะนำสำหรับประเภทรายการรวมเงินน้อยๆ ซึ่งมูลค่าเฉลี่ยต่อรายการของการโอนเงินผ่านระบบไปรษณีย์ในปี 2545 ประมาณ 2,100 บาทต่อรายการ ลดลงเล็กน้อยจากในปี 2539 ที่มีมูลค่าเฉลี่ยต่อรายการประมาณ 2,300 บาทต่อรายการ

4.6 รายได้จากการด้านการชำระเงิน

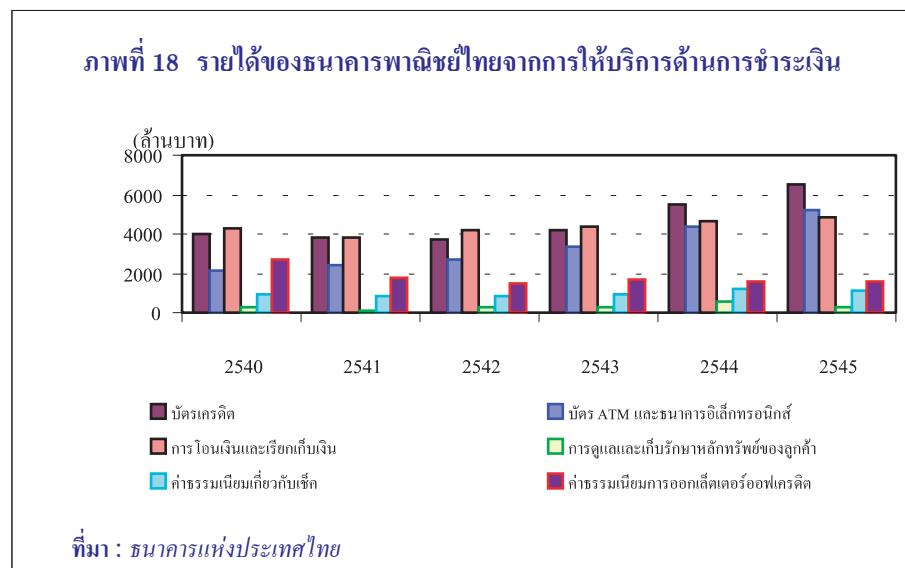
หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ รายได้ของสถาบันการเงิน ซึ่งประกอบด้วยรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผล และรายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย ยังคงมีแนวโน้มลดลงแต่รายได้จากการด้านการชำระเงินกลับมีแนวโน้มของอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้น

จากภาพที่ 17 แสดงสัดส่วนของรายได้จากการด้านการชำระเงิน เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจากสัดส่วนร้อยละ 2 ในปี 2540 เป็นร้อยละ 7 ในปี 2545 และธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงเป็นผู้ครองสัดส่วนมากที่สุด คือ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 84 แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าในปี 2545 อัตราการเติบโตของรายได้จากการด้านการชำระเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยลดลงอย่างมาก จากร้อยละ 20 ในปี 2544 เหลือเพียงร้อยละ 10 ในปี 2545 ในขณะที่สาขา

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

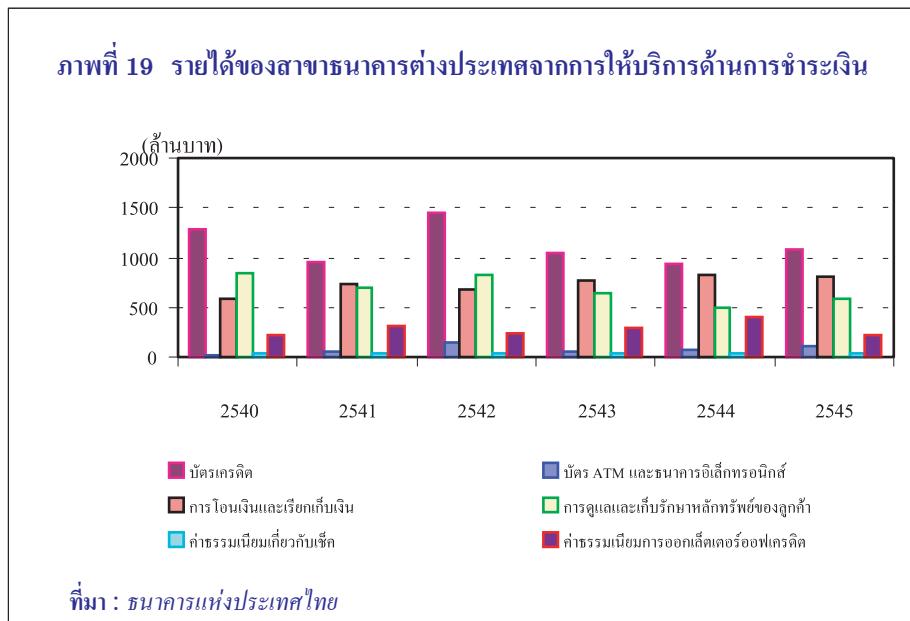
ธนาคารต่างประเทศมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น โดยเปลี่ยนจากการติดลบในปี 2544 เป็นอัตราการเติบโตที่ร้อยละ 3 ในปี 2545

ภาพที่ 18 แสดงโครงการสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์ไทย จากการให้บริการด้านการชำระเงิน รายได้จากค่าธรรมเนียมบัตรเครดิตเป็นรายได้หลักที่มีสัดส่วนที่สูงที่สุด และมีแนวโน้มของอัตราการเติบโตที่ดีมากตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ตามด้วยรายได้จากบัตร ATM และธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งธนาคารพาณิชย์ไทยได้หันมาให้ความสำคัญมากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ตามด้วยรายได้จากการโอนและเรียกเก็บเงิน ซึ่งอัตราการเติบโตค่อนข้างคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ไทย รายได้หลักที่เกิดจากการให้บริการด้านการชำระเงินของสาขาวิชาการต่างประเทศ ก็คือ รายได้จากค่าธรรมเนียมบัตรเครดิต ซึ่งมีการปรับตัวดีขึ้นตั้งแต่ปี 2544 รวมทั้ง รายได้จากการคุ้มครองและเก็บรักษาหลักทรัพย์ของลูกค้า เป็นรายได้อีกประเภทหนึ่งที่มีแนวโน้มการเติบโตที่ดีมาก รวมทั้ง รายได้จากบัตร ATM และธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ที่ตั้งแต่ปี 2544 มีแนวโน้มของอัตราการเติบโตที่ดีมากลดลง แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนยังคงน้อยเมื่อเทียบกับรายได้ด้านอื่นๆ ข้างต้น (ภาพที่ 19)

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

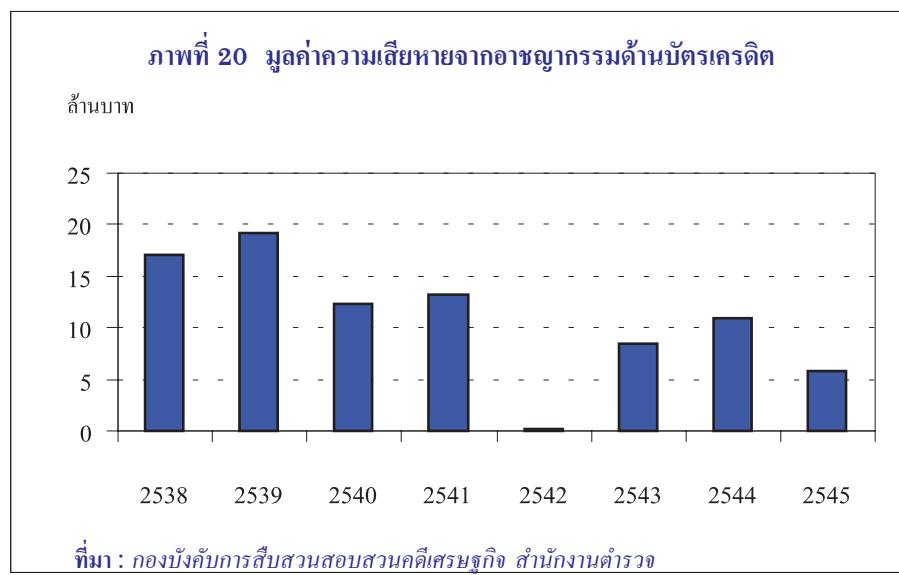

4.7 อาชญากรรมด้านบัตรเครดิต

ถึงแม่บัตรเครดิตจะได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ธนาคารพาณิชย์ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้ง สถาบันที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ที่หันมาส่งเสริมให้มีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมด้านบัตรเครดิต (Credit Card Crime) ก็ยังคงเป็นอุปสรรคหนึ่งที่มีส่วนทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่มั่นใจ ในการใช้จ่ายผ่านบัตร ทำให้ยอดการใช้จ่ายผ่านบัตรไม่สูงมากนัก คือ มูลค่า การใช้จ่ายต่อบัตรประมาณวันละ 1,950 บาทในปี 2544 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นวันละ 2,240 บาทต่อบัตรในปี 2545

มูลค่าความเสียหายจากอาชญากรรมด้านบัตรเครดิต ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจาก การปลอมแปลงบัตรจากผู้ดีอ่อง หรือการร่วมมือกันระหว่างเจ้าของร้านค้ากับ ผู้ดีอัตต์ แต่อย่างไรก็ตาม จากภาพที่ 20 แสดงให้เห็นตัวเลขความเสียหาย ที่กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ กรมตำรวจนัด ได้รับรายงานซึ่งมีสัดส่วนที่ต่ำมาก คือ มูลค่าความเสียหายประมาณ 5.8 ล้านบาท ในขณะที่ มูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในปี 2545 เท่ากับ 168 พันล้านบาท หรือ สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 0.003

4. ข้อมูลสถิติ ในระบบการชำระเงิน

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

5.1 ในประเทศไทย

5.1.1 ระบบที่ ชปท. ให้บริการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะธนาคารกลางและผู้ให้บริการระบบการชำระเงินหลักของประเทศไทย ได้มีนโยบายในการเพิ่มบทบาทด้านการกำกับดูแลระบบการชำระเงิน ทั้งที่เป็นของสถาบันการเงินและไม่ใช่สถาบันการเงิน โดยได้กำหนดเป้าหมายที่จะลดบทบาทด้านการให้บริการระบบการชำระเงินในอนาคต เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัยให้กับระบบการชำระเงิน โดยได้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบการชำระเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าของและให้บริการในระหว่างปี 2545 รวมทั้งแผนการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบในอนาคต ดังนี้ คือ

5.1.1.1 ระบบบาทเนต (BAHTNET)

ชปท. โดยสายระบบการชำระเงิน ได้ให้บริการระบบบาทเนต เพื่อให้บริการโอนเงินในลักษณะที่มีผลสมบูรณ์ทันทีในแต่ละรายการ (Real Time Gross Settlement: RTGS) และโอนตราสารหนี้ภาคธุรกิจในลักษณะที่การส่งมอบตราสารหนี้จะเกิดขึ้นพร้อมกับการชำระเงินและมีผลสมบูรณ์ ในแต่ละรายการ (RTGS-Delivery versus Payment : DvP) โดยเริ่มให้บริการตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม 2544 และเพื่อให้ระบบบาทเนตสามารถสนองต่อความต้องการใช้งานของผู้ใช้บริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สายระบบการชำระเงินจึงได้ร่วมกับสายเทคโนโลยีสารสนเทศดำเนินการปรับปรุงระบบบาทเนต ทั้งในส่วนของการเตรียมข้อมูล การเรียกดูข้อมูล และการ Download Report โดยการปรับปรุงดังกล่าวมีผลการใช้งานตั้งแต่ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2545 เป็นต้นไป นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการจัดทำแบบประเมินผลการใช้งานระบบบาทเนต เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ประเมินผลและแสดงข้อคิดเห็น และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงระบบบาทเนต ซึ่งผลการประเมินและข้อเสนอแนะต่างๆ สายระบบการชำระเงินจะรวบรวมเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงระบบบาทเนตต่อไป

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

- การปรับปรุงระบบงานวงเงินสภาพคล่องระหว่างวัน (ILF)

สายระบบการชำระเงินได้ร่วมกับสายเทคโนโลยีสารสนเทศดำเนินการปรับปรุงระบบงานวงเงินสภาพคล่องระหว่างวัน (ILF) โดยมีแนวทางการพัฒนาคือ นำพันธบัตรที่ใช้เป็นหลักประกันการใช้ ILF เข้าสู่ระบบ Book Entry และให้มีการคำนวณมูลค่าพันธบัตรตามราคากลาง (Mark to Market) และคิด Haircut ในอัตราที่แตกต่างกันตามประเภทพันธบัตร ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงของ ธปท. ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ให้กู้ทั้งในด้าน Market Risk และ Credit Risk นอกจากนี้ ยังปรับปรุงการทำงานของระบบงาน ILF ให้สอดคล้องกับความต้องการใช้งาน และปรับปรุงระบบงานให้สามารถเข้ามายิงกับระบบงานอื่นได้โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ คาดว่าระบบงาน ILF ใหม่จะสามารถใช้งานได้ภายในเดือนกรกฎาคม 2546

- การรับผู้ใช้บริการบทเนตรายใหม่

ในปี 2545 สายระบบการชำระเงินได้ดำเนินการรับผู้ใช้บริการบทเนตรายใหม่จำนวน 5 ราย โดยแยกเป็นบริษัทเงินทุน จำนวน 2 ราย ได้แก่ บริษัทเงินทุนกรุงศรีอยุธยา จำกัด และบริษัทเงินทุนบัวหลวง จำกัด และบริษัทหลักทรัพย์ จำนวน 3 ราย ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์ เคจีไอ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) บริษัทหลักทรัพย์ไทยพาณิชย์ จำกัด และบริษัทหลักทรัพย์ เอสจี สินເອເຊີຍ จำกัด นอกจากนี้ มีผู้ใช้บริการสมทบเพิ่มขึ้นอีก 2 ราย คือ บริษัทหลักทรัพย์ชนชาติ และส่วนค่าใช้จ่าย สายการบัญชี ธปท. ทั้งนี้ ผู้ใช้บริการบทเนตรายใหม่ และผู้ใช้บริการบทเนตรายเดิมเริ่มใช้บริการตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2545 เป็นต้นไป

- การเพิ่มประสิทธิภาพและการลดความเสี่ยงของการส่งมอบและชำระราคาสารหนี้ภาครัฐ

สายระบบการชำระเงิน ได้ศึกษาและหารือร่วมกับหน่วยงานใน ธปท. และที่ปรึกษาจาก Reserve Bank of Australia และ World Bank รวมทั้ง สถาบันภายนอกที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.)

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ ประเทศไทย จำกัด รวมทั้ง สถาบันการเงิน เพื่อพิจารณาการเพิ่มประสิทธิภาพ และการลดความเสี่ยงของการชำระราคาสารหนี้ภาครัฐ โดยสรุปได้ว่า แนวทางที่จะต้องดำเนินการ คือ ให้มีการส่งมอบพร้อมกับการชำระราษามากขึ้น ส่งเสริมตราสารหนี้แบบไร้ใบตราสาร (Scripless) จัดให้มีกฎหมายรองรับการชำระดุลยอดสุทธิ และแนวทางการพิจารณาการโอนย้ายงานการส่งมอบและชำระราคาสารหนี้ภาครัฐให้แก่สถาบันอื่น

● การศึกษาการเชื่อมโยงระบบบทเนตกับต่างประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งคณะกรรมการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินไทยกับต่างประเทศ (ทศ.) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงระหว่างระบบการชำระเงินไทยกับระบบการชำระเงินของประเทศไทยอื่นๆ เพื่อลดความเสี่ยงในการทำธุรกรรมซื้อขายเงินตราต่างประเทศและธุรกรรมตราสารหนี้ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของการโอนเงินรายย่อย โดยสายระบบการชำระเงินรับผิดชอบเป็นหัวหน้าคณะกรรมการฯ และเลขานุการ

ในส่วนของการเชื่อมโยงระบบบทเนตกับต่างประเทศนั้น ได้มีการศึกษารูปแบบการเชื่อมโยง 3 รูปแบบ ได้แก่ CLS (Continuous Linked Settlement) HK-PvP (Hong Kong-Payment versus Payment) และ EMEAP-PvP เพื่อพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทย นอกจากนั้น ได้มีการหารือขอความเห็นกับธนาคารพาณิชย์ โดยรายงานสรุปผลการศึกษาจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2546

5.1.1.2 ระบบ ECS

● โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการหักบัญชี เช็ค

มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คระหว่างธนาคารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีระยะเวลาการดำเนินโครงการระหว่างปี 2545–2547 ซึ่งประกอบด้วย 2 โครงการย่อย ดังนี้

(1) โครงการพัฒนาระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี 3 วันทำการ (B/C-3D) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

ในการเรียกเก็บเงินตามเช็คข้ามเขตสำนักหักบัญชี (Bill for Collection - B/C) โดยลดระยะเวลาการเรียกเก็บจากเดิมที่ให้เวลา 6 วันทำการ ให้เหลือเพียง 3 วันทำการ ด้วยการนำเทคโนโลยีการสร้างและเก็บภาพลายมือชื่อ (Signature Image) มาใช้ในการบันการตรวจสอบลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย เพื่อให้ธนาคารสามารถรับรองได้ว่าเป็นเจ้าของเอกสารนั้น ไม่ต้องนำเอกสารมาส่งที่ธนาคาร ทำให้ลดระยะเวลาการดำเนินการอนุมัติตัดจ่ายเช็คที่ส่วนกลางแทนสาขานาธนาคารผู้จ่ายได้ทันที ระบบ B/C-3D ได้เปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 โดยในระยะแรกจะให้บริการที่กรุงเทพฯ เพื่อเรียกเก็บเช็ค B/C ที่มีสาขานาธนาคารผู้จ่ายในเขตภาคกลาง และในอนาคตจะได้ขยายการเรียกเก็บให้ครอบคลุมเช็ค B/C ทั่วประเทศต่อไป

(2) โครงการ Cheque Truncation มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็ค (Cheque Image) แทนการส่งเรียกเก็บด้วยตัวเช็คจริง ซึ่งวิธีการดังกล่าว จะทำให้สามารถลดต้นทุนการดำเนินงานด้านตัวเช็คลงได้ โดยเฉพาะต้นทุนในการคัดแยกตัวเช็คและการขนส่งเช็ค อีกทั้ง ลดความเสี่ยงจากการลอกสูญหายระหว่างกระบวนการเรียกเก็บ รวมทั้ง เป็นมาตรฐานสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาและขยายเขตการเรียกเก็บเงินตามเช็คในเขตกรุงเทพฯ ให้ครอบคลุมได้กว้างขวางขึ้น ทั้งนี้ ธปท. ได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานเช็คใหม่ และประกาศให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2546 เป็นต้นไป เพื่อรับรองการพัฒนาระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คด้วยภาพเช็ค (Cheque Image) ที่จะดำเนินการในลำดับต่อไป

5.1.1.3 ระบบ SMART

- โครงการปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์

มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธนาคารให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินเพื่อรับรองการรับ-จ่ายเงินของส่วนราชการ และความต้องการของตลาดด้านการชำระเงิน ทั้งในปัจจุบันและการขยายตัวของธุรกิจในอนาคต โดยมีระยะเวลาการดำเนินโครงการระหว่างปี 2544–2546 ซึ่งในปี 2545 ได้มีการดำเนินการ ดังนี้

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

(1) ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐนำธุรกรรมการโอนเงิน เข้าระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปี 2548 ธนาคารแห่งประเทศไทยจะรับทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้ส่งข้อมูล (Sending Bank) ของระบบ SMART ให้กับกรมบัญชีกลางตามโครงการปฏิรูประบบการจ่ายเงิน เนื่องจากการจ่ายเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จบำนาญข้าราชการ ซึ่งได้เริ่มน้ำการจ่ายเงินเดือนข้าราชการ ในสังกัดกรมบัญชีกลางและบำนาญข้าราชการที่เกณฑ์ อายุในปี 2545 เข้าระบบในเดือนมกราคม 2546

(2) ปรับปรุงระบบการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบให้มีความสะดวก รวดเร็ว และ อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีแผนการขยายเวลาการส่งข้อมูลของธนาคารสมาชิก ปรับปรุงเวลาการชำระดูดให้เร็วขึ้น และพัฒนาระบบการรับ-ส่งรายงานทาง On-line

(3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการชำระเงินระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEANPay) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศไทยในกลุ่มอาเซียน โดยได้มีการประชุมร่วมกันครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2545 ระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารกลางของสิงคโปร์ และมาเลเซีย และในระยะต่อไปจะดำเนินการศึกษาความพร้อมของแต่ละประเทศและความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบร่วมกัน

สำหรับบทบาทในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินนี้ ธปท. จะมุ่งเน้นในด้าน Oversight ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญยิ่งゆด (Systemically Important Payment System : SIPS) ซึ่งหากเกิดปัญหา กับรายได้รายหนึ่งจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการชำระเงินโดยรวมของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมให้การบริหารงาน ตั้งแต่การออกแบบ การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และสอดคล้องกับมาตรฐาน สถาบัน เช่น แนวทางของ BIS Core Principles for Systemically Important Payment System ซึ่ง ธปท. จะได้จัดสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจ และรับฟัง ความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจะทำการประเมินระบบฯ ตามแนวทาง ของ BIS Core Principles ต่อไป

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

5.1.2 ระบบที่ภาคเอกชนให้บริการ

ปัจจุบันประเทศไทยมีสื่อและบริการชำระเงินที่หลากหลาย
เนื่องจากธนาคารพาณิชย์แข่งขันกับเสนอผลิตภัณฑ์/บริการทางการเงิน เพื่อ^{เพื่อ}
ตอบสนองความต้องการของลูกค้าในแต่ละกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ
เน้นไปที่ความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และใช้บริการได้ตลอดเวลา (Anytime,
Anyplace, Anywhere)

นอกจากการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์เองแล้ว บริษัทเอกชน
(Non-bank) ได้เริ่มมีบทบาทในการให้บริการการชำระเงินมากขึ้น โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง การให้บริการด้านบัตรเครดิตและการรับชำระค่าสินค้าและบริการ
(Bill Payment) ธนาคารพาณิชย์จึงพยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการเงิน^{โดยเฉพาะ}
ใหม่ๆ ได้แก่ เครื่องบริการอัตโนมัติ (Self Service Machine, Web ATM)
และสาขาอัตโนมัติรูปแบบใหม่ (Sub-Branch/ Kiosks) เพื่ออำนวยความสะดวก
แก่ลูกค้าและรักษาส่วนแบ่งตลาด

5.1.2.1 เครื่องบริการอัตโนมัติ (Self Service Machine, Web ATM)

ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้นำเทคโนโลยีใหม่ๆ ทาง
การเงินมาให้บริการแก่ลูกค้า หนึ่งในบริการ นั่นคือเครื่องบริการอัตโนมัติ
หรือเครื่องอำนวยความสะดวก (Self Service Machine) โดยให้บริการได้
ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งได้แก่ เครื่องรับฝากเช็ค/เงิน (Express Drop Box)
เครื่องปรับสมุดเงินฝาก (Passbook Update Machine) เครื่องรับฝากเงิน (Cash
Deposit Machine) และเครื่องเอทีเอ็ม (ATM) เพื่อตอบสนองความต้องการ
ของลูกค้า สร้างภาพพจน์ความก้าวหน้านำสมัยทางด้านเทคโนโลยี ขยาย
ตลาดและแข่งขันกับการให้บริการของบริษัทเอกชน (Counter service) รวมทั้ง^{ทั้ง}
ลดต้นทุนการดำเนินงานด้านสาขา

เดิมระบบ ATM เป็นการให้บริการด้านการถอนเงินสด
การโอนเงินภายในธนาคาร และระหว่างธนาคาร ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์
หันมาขยายและพัฒนาการให้บริการผ่านเครื่อง ATM ให้มีความสะดวก รวดเร็ว
ทดแทนบริการที่ลูกค้าต้องไปทำการหน้าเคาน์เตอร์ โดยลูกค้าสามารถ

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

โอนชำระเงินประเภทต่างๆ ได้ เช่น ค่าสินค้าและบริการ ค่าภาษี ค่าบริการ โทรศัพท์มือถือ ค่าสาธารณูปโภค ค่าโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ ค่าเติมเงินโทรศัพท์มือถือ ค่าลงทะเบียนของนักศึกษา เป็นต้น นอกจากนั้น ยังได้พัฒนา WEB ATM ให้ลูกค้าสามารถสั่งซื้อสินค้าและชำระเงินผ่านเครื่อง ATM เช่น ของตัวหนัง ของตัวเครื่องบิน ฯลฯ

5.1.2.2 สาขาอัตโนมัติรูปแบบใหม่ (Sub-Branch/ Kiosks)

ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ได้หันมาให้บริการสาขาอัตโนมัติรูปแบบใหม่ (Sub-Branch/ Kiosks) ซึ่งเน้นที่ความทันสมัยของรูปแบบสาขา และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้ลูกค้าสามารถใช้บริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว สถานที่ตั้งของสาขาอัตโนมัติรูปแบบใหม่จะเน้นทำเลในย่านธุรกิจ ห้างสรรพสินค้า มหาวิทยาลัย อาคารสถานที่ทำงาน (Office building) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมผ่านธนาคารได้ทุกวัน สามารถจับจ่ายใช้สอยและทำธุระอื่นๆ โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปที่ธนาคาร

5.1.2.3 บัตรเดบิต (Debit Card)

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ได้มีความพยายามขยายตลาดบัตรเดบิต โดยได้เพิ่มคุณสมบัติให้สามารถเบิกถอนเงินสดได้เหมือนบัตรเอทีเอ็มและใช้ชำระค่าสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ต และเบิกเงินเกินบัญชี (e-cash Overdraft) เช่นเดียวกับการใช้บัตรเครดิต นอกจากนั้น บางธนาคารยังเพิ่มความปลอดภัยในการใช้บัตร โดยลงลายมือชื่อผู้ถือบัตรในการซื้อสินค้าและบริการ

กลุ่มลูกค้าเป้าหมายบัตรเดบิตของธนาคารพาณิชย์จะเป็นคนละกลุ่มกับลูกค้าบัตรเครดิต โดยธนาคารจะเน้นกลุ่มเป้าหมายไปที่วัยรุ่น นักศึกษา ผู้ที่ยังไม่มีรายได้ประจำหรือผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ครบที่จะทำบัตรเครดิตได้

ในช่วงที่ผ่านมา ได้มีความพยายามของกลุ่มความร่วมมือเพื่อใช้บัตรเดบิตร่วมกัน โดยมีโครงการที่จะใช้บัตรเดบิตชำระค่าโดยสาร (ค่าตัวรถไฟฟ้านส่วนมวลชนแห่งประเทศไทย องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ รถไมโครบัส รถไฟฟ้าบีทีเอส) และชำระค่าสินค้าและบริการในร้านค้าสะดวกซื้อย่างเช่น อีเลฟเว่น ซึ่งอยู่ระหว่างเปิดให้บริษัทเอกชนเข้าร่วมประมูล

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

5.1.2.4 บัตรเครดิต (Credit Card)

บัตรเครดิตได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากการแข่งขันให้บริการของบริษัทเอกชนและห้างสรรพสินค้า (Non-bank) ที่ขยายฐานลูกค้าได้กว้างขวางกว่าธนาคารพาณิชย์ โดยมีทั้งลูกค้าระดับล่าง และระดับกลางที่ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถให้บริการได้ เนื่องจากติดภาระกู้เงินที่ของ ธปท. ที่กำหนดรายได้ขั้นต่ำของผู้ถือบัตร

จำนวนผู้ถือบัตรเครดิต ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 2,152,731 บัตรในไตรมาสที่ 2 ปี 2544 เป็น 2.8 ล้านบัตรในไตรมาสเดียวกันของปี 2545 และปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตร ได้เพิ่มขึ้นจาก 35,179.5 ล้านบาท เป็น 44,605.7 ล้านบาท ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ธปท. ได้ออกกฎหมายใหม่เพื่อให้มีความเป็นธรรมกับผู้บริโภคมากขึ้น โดยควบคุมทั้งธนาคารพาณิชย์และบริษัทเอกชน (Non-bank) เพื่อไม่ให้อาเปรียบผู้บริโภค ทั้งนี้ แนวโน้มการใช้บัตรเครดิตยังมีมากขึ้น เนื่องจากการขยายจุดรับบัตร ที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากการทำตลาดของธนาคารพาณิชย์ และการขยายฐานลูกค้าที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในช่วงที่ผ่านมา

5.1.2.5 e-Money

ได้มีการนำ e-money มาใช้ในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2542 เพื่อชำระค่าโดยสารออนไลน์ โครบัส และชำระค่าสินค้าและบริการในร้านหนังสือ ของมหาวิทยาลัย การใช้ e-Money ในเมืองไทยยังไม่ค่อยแพร่หลาย เนื่องจากต้นทุนทางด้านเทคโนโลยีการให้บริการที่ค่อนข้างสูง และการให้บริการจำกัดอยู่ในวงค่อนข้างแคบ ส่วนใหญ่เน้นที่สถาบันการศึกษาเพื่อชำระค่าลงทะเบียนซึ่งปัจจุบันนิยมใช้บัตร ATM หรือบัตรเดบิตทดแทน ซึ่งมีความสะดวกมากกว่า และสามารถใช้ชำระค่าสินค้าและบริการที่จุดขายได้กว้างขวางกว่า แนวโน้มบัตรเดบิตจะขยายตัวมากกว่า e-Money

5.1.2.6 Internet Banking

ธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet Banking/On-line Banking) เป็นบริการล่าสุดที่ธนาคารพาณิชย์นำมาให้บริการแก่ลูกค้า ทั้งลูกค้าที่เป็นบริษัทและลูกค้าทั่วไป ธนาคารทางอินเทอร์เน็ตในไทยยังมีช่องทางที่จะขยายตลาดได้อีกมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการลูกค้าได้ทุกวัน

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

ตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งลูกค้าภายในและภายนอกประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้หันมาส่งเสริมการให้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากความสะดวก รวดเร็ว ลดต้นทุนการดำเนินงานของสาขา และสร้างภาพลักษณ์ให้กับธนาคารที่ให้บริการด้วยการเป็นธนาคารที่ทันสมัย

การให้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น จากการทำตลาดของธนาคารพาณิชย์ และการขยายจำนวนของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ได้หันมาแข่งขันให้บริการทางอินเทอร์เน็ต จากเดิมที่เพียงให้ข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน มาเป็นรับโอนเงินและชำระเงินทางอินเทอร์เน็ต ทั้งการโอนเงินไปยังบัญชีของตนเอง โอนเงินไปยังบัญชีของผู้อื่น โอนเงินเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ และโอนเงินเพื่อชำระบิลเรียกเก็บเงิน e-Bill Presentment and Payment (eBPP)

นอกจากการให้บริการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันแล้ว ยังมีบริการโอนเงินระหว่างลูกค้าต่างธนาคาร ทั้งที่เป็นบัญชี ห้างร้าน และบุคคลธรรมดางานทางอินเทอร์เน็ต (e-pay) ซึ่งมีธนาคารที่ให้บริการ 7 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

5.1.2.7 Mobile Banking

การให้บริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือ (Mobile Banking) เป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่ธนาคารพาณิชย์พยายามขยายตลาด และสร้างฐานลูกค้าเพิ่มขึ้น ปัจจุบันความนิยมใช้บริการ Mobile Banking ยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากผู้ใช้ต้องใช้ WAP เทคโนโลยี และค่าบริการยังอยู่ในระดับสูง

5.1.2.8 e-Commerce

นอกจากบริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) และบริการธนาคารทางโทรศัพท์มือถือ (Mobile Banking) การขยายตัวของธุรกิจ e-Commerce ทำให้ธนาคารพาณิชย์หันมาให้บริการ Payment Gateway กันมากขึ้น ทั้งในลักษณะ B2B Supply Chain หรือ B2C ระหว่างร้านค้ากับลูกค้าในกลุ่มลูกค้าของธนาคารพาณิชย์เอง

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

นอกจากนั้นแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังได้ร่วมกับ กรมสรรพากรรับชำระภาษีผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยในปีที่ผ่านมาให้บริการ รับชำระภาษีเฉพาะผู้ประกอบการ และในปัจจุบันขยายบริการรับชำระภาษีไปยังบุคคลธรรมดา ซึ่งนับว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ 2 ในอาเซียนรองจาก ประเทศสิงคโปร์ที่รับชำระภาษีผ่านทางอินเทอร์เน็ต

5.1.2.9 Postal Payment

ปัจจุบันไปรษณีย์ได้เข้ามายืนหนาทในการให้บริการ ชำระเงินมากขึ้น นอกเหนือจากการให้บริการโอนเงินทางธนาณัติ ตัวแลกเงิน และโอนเงินระหว่างประเทศ ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ไปรษณีย์ได้ขยายขอบเขตการให้บริการรับชำระเงินออกไปอย่างกว้างขวาง โดยรับชำระค่าสินค้า และบริการ ค่าสาธารณูปโภค ค่าธรรมเนียมต่างๆ (Pay at Post) เช่น ค่าโทรศัพท์มือถือ ค่าโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ ชำระค่าภาษีและต่อทะเบียนรถยนต์ ค่าธรรมเนียมขอวีซ่า รวมถึง รับชำระบัตรเครดิตของสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ซึ่งได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ความสะดวก และปรับปรุงสถานที่ทำการให้มีความทันสมัยให้บริการลูกค้าได้สะดวก รวดเร็วมากขึ้น

เนื่องจากไปรษณีย์มีสาขาที่ให้บริการอยู่ทั่วประเทศ การขยายบริการดังกล่าวออกไปให้ครอบคลุมสาขาที่ทำการต่างๆ สามารถอำนวยความสะดวก ความสะดวก และเป็นช่องทางให้ประชาชนใช้บริการทางการเงินได้สะดวก รวดเร็วมากขึ้น และอาจมีบทบาทในการให้บริการชำระเงินที่สำคัญมากขึ้น ในอนาคต

5.2 ต่างประเทศ

5.2.1 แนวโน้มสื่อการชำระเงินใหม่ๆ ของต่างประเทศ

การชำระเงินรายย่อยที่ไม่ใช่เงินสด (Non-cash Payment Methods) ในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในยุโรป Credit Transfer ยังเป็นสื่อการชำระเงินรายย่อยที่ได้รับความนิยมสูงที่สุด รองลงมาคือ Direct Debit, Card Payment, and Postal Service ตามลำดับ เช่นเดียวกับ

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

ประเทศไทยในแถบเอเชียหลายประเทศ อย่าง ไร์กีดี รูปแบบการชำระเงินส่วนใหญ่ ในเอเชียคือการเป็นการใช้เงินสด และเช็คอยู่

อย่างไรก็ตาม สื่อการชำระเงินที่มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมสูงขึ้นอย่างมากในอนาคต คือ บัตรพลาสติก (Card Payment) และการชำระเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Payment)

5.2.1.1 Card Payment

ข้อดีของการชำระเงินด้วยบัตรอยู่ที่ความสามารถในการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคได้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบบัตรเครดิต บัตรเดบิต บัตรสะสมมูลค่า (Stored-value Card) หรือ Retailer Card ประเด็นที่ผู้ให้บริการบัตรชำระเงินควรจะต้องให้ความสำคัญคือ

(1) การกำหนดรูปแบบของบัตรชำระเงินให้เหมาะสมกับความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้บัตรให้มากที่สุดเพื่อขยายฐานของผู้ใช้บัตร

(2) การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถประกันความปลอดภัยจากการใช้บัตร กลุ่มประเทศไทยรุปกำลังประสบปัญหาการทุจริตด้านบัตรเครดิต (Credit Card Fraud) 严重มาก และเทคโนโลยีด้านความปลอดภัยที่ถูกกล่าวถึงมากในปัจจุบัน คือ Chip and PIN (Personal Identification Number) System ซึ่งมีความสามารถในการพิสูจน์ตัวตนที่แท้จริง ทั้งของตัวผู้ถือบัตรและตัวบัตร กล่าวคือ PIN จะถูกนำมาใช้แทนการใช้ลายเซ็นอย่างในปัจจุบัน ในขณะที่ CHIP จะสามารถป้องกันการปลอมแปลงได้ในประเทศไทยก่อนกำหนดว่าการใช้บัตรชำระเงินจะต้องนำเอาระบบ CHIP and PIN มาใช้ภายในปี 2548 นี้

5.2.1.2 Mobile Payment

Mobile payments จะเป็นสื่อการชำระเงินที่สำคัญสำหรับการชำระเงินมูลค่าต่ำ (Micro Payment) โดยประเทศไทยมีปัจจุบัน สาธารณรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอร์มันถูกคาดหมายว่าจะมีอัตราการใช้ Mobile Payment สูงที่สุด สำหรับประเทศไทยปัจจุบันและอุปสรรคที่สำคัญที่กีดขวาง

5. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการชำระเงิน

ความแพร่หลายของ Mobile Payment คือ การขาดรูปแบบธุรกิจ (Business Model) ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการกำหนดสัดส่วนรายได้ระหว่างธนาคารพาณิชย์ และผู้ให้บริการ โทรศัพท์มือถือที่ต่างฝ่ายต่างกำหนดไว้สูง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการค่าสัมปทานที่บริษัทโทรศัพท์ต้องจ่ายให้แก่รัฐบาล ส่งผลให้อัตราค่าบริการยังมีราคาที่สูง

5.2.2 ความคืบหน้าของ CLS

การก่อตั้ง CLS Bank International (CLS Bank) เป็นผลจากความพยายามร่วมกันระหว่างธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์ของกลุ่มประเทศ G10 ที่จะหาวิธีขัดและลดความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการชำระเงินสำหรับธุกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (FX settlement risk หรือ Herstatt risk)

CLS Bank ก่อตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายของประเทศไทยและเมืองนิวยอร์ก และการกำกับดูแลของ the Federal Reserve Bank of New York การก่อตั้ง CLS Bank เป็นผลจากความพยายามร่วมกันระหว่างธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์ของกลุ่มประเทศ G10 ที่จะหาวิธีลดความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการชำระเงินสำหรับธุกรรมการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในเบื้องต้น CLS Bank จะให้บริการเฉพาะการชำระคุณเงินสกุลหลัก 7 สกุล ได้แก่ U.S. Dollar (USD), Euro (EUR), Japanese Yen (JPY), Pound Sterling (GBP), Swiss Franc (CHF), Australian Dollar (AUD) และ Canadian Dollar (CAD) โดยให้มีการส่งมอบเงินตราต่างประเทศของคู่สัญญาในเวลาเดียวกัน แม้ว่าผู้ซื้อและผู้ขายจะอยู่ต่างสถานที่กัน ในลักษณะ Payment versus Payment (PvP) โดย CLS Bank จะเปิดบัญชีไว้ที่ธนาคารกลางของประเทศที่เป็นเจ้าของสกุลเงินหลัก เพื่อใช้ระบบ Real Time Gross Settlement (RTGS) เป็นช่องทางในการโอนเงินและรับโอนเงินกับสมาชิก โดยได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2545 และในขั้นต่อไปจะประกาศรายสกุลเงินอีก 6 สกุล คือ Danish Krone, Norwegian Krone, Swedish Krone, Singapore Dollar, New Zealand and Hong Kong dollars.

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6.1 ในประเทศไทย

6.1.1 โครงการ BIS Core Principles Compliance

มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสอดคล้องของระบบการชำระเงินที่สำคัญยิ่ง bard (Systemically Important Payment Systems: SIPS) กับ BIS Core Principles for SIPS ตลอดจนริเริ่มและส่งเสริมให้มีการนำ BIS Core Principles มาใช้ โดยในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการเผยแพร่คู่มือการใช้ BIS Core Principles ฉบับภาษาไทย และผลการประเมินความสอดคล้องในเบื้องต้นของระบบการชำระเงินที่ ธปท. เป็นเจ้าของกับ BIS Core Principles ซึ่งทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใน ธปท. ได้ทราบถึงความสำคัญของความปลอดภัยและความมีประสิทธิภาพของระบบการชำระเงิน และทราบถึงระดับมาตรฐานของระบบการชำระเงินที่ ธปท. เป็นผู้ดำเนินการ อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการกำหนดมาตรการ และดำเนินการผลักดันให้ระบบการชำระเงินที่ ธปท. เป็นเจ้าของเป็นไปตามแผนกลยุทธ์ปี 2546-50 ของ ธปท. ที่ได้กำหนดให้มีระบบการชำระเงินที่เพียงพอและสอดคล้องกับ BIS Core Principles ภายในปี 2547

6.1.2 ความคืบหน้าของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากขอบเขตอำนาจความรับผิดชอบเดิมที่ ธปท. สามารถกำกับดูแลเฉพาะสถาบันการเงิน แต่ในปัจจุบันที่ภาคเอกชนได้เข้ามาดำเนินธุรกิจ เช่นเดียวกับสถาบันการเงิน เช่น การออกบัตรเครดิต และการออกบัตรอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Money) เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในประสิทธิภาพ และความปลอดภัยของระบบการชำระเงินของประเทศไทย และในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินเป็นการเฉพาะ ธปท. ได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการให้อำนาจแก่ ธปท. ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินต่างๆ ที่เจ้าของหรือผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน มาตรา 5 ที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของกรรมการร่วม หรือร่างพระราชบัญญัติ ธปท. มาตรา 66 ที่อยู่ในระหว่างปรับปรุงให้อำนาจ ธปท. ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินให้ครอบคลุมมากขึ้น สำหรับกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2545 ซึ่งมีสาระสำคัญเพียงการรับรองสถานะข้อมูล

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทางอิเล็กทรอนิกส์เที่ยบเท่ากับข้อมูลนั้นๆ และจำเป็นต้องมีการออกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะเรื่องต่อไป ทั้งนี้ ชปท. และ NECTEC กำลังร่วมกับศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของรูปแบบกฎหมายที่จะออกแบบมาบังคับใช้เพื่อดูแลในเรื่องความเสี่ยงและประสิทธิภาพในระบบการทำธุรกรรม

6.2 ต่างประเทศ

6.2.1 แนวทางและกฎหมายในการทำธุรกรรม

Bank for International Settlements (BIS) ได้กำหนดนโยบายมาตรฐาน และแนวทางปฏิบัติ (Policies, Standards and Best Practices) ที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรม เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางด้านการเงิน (Financial Stability) ดังนี้

6.2.1.1 Core Principles for Systemically Important Payment Systems

เป็นหลักการ 10 ประการที่เน้นให้เกิดความปลอดภัย และประสิทธิภาพแก่ “ระบบการทำธุรกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง” (Systemically Important Payment Systems : SIPS) ซึ่งมีโอกาสก่อให้เกิดความเสี่ยงในลักษณะที่เป็น Systemic Risk ที่สามารถส่งผลกระทบในวงกว้างแก่ระบบการทำธุรกรรมโดยรวมได้ ทั้งนี้ BIS ยังได้ให้แนวทางในการพิจารณาว่า ลักษณะของระบบการทำธุรกรรมที่เข้าข่ายเป็นระบบการทำธุรกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งควรอีกด้วย

6.2.1.2 Policy Issues for Central Banks in Retail Payments

ในการกำหนดแนวทางนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัยใน “ระบบการทำธุรกรรมรายย่อย” (Retail Payments) และ “สื่อการทำธุรกรรมรายย่อย” ธนาคารกลางควรพิจารณาให้ครอบคลุมถึงประเด็นต่อไปนี้

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- การบ่งชี้ถึงข้อจำกัดทางด้านกฎหมายหรือกฎหมายเบื้องต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการชำระเงินรายย่อย
- การส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในธุรกิจการชำระเงินรายย่อย
- การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนามาตรฐานด้านการชำระเงินรายย่อยและส่งเสริมให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการทำระเงินรายย่อย
- การให้บริการของธนาคารกลางในด้านที่เกี่ยวกับการทำระเงิน จะต้องมีการทบทวนหรือปรับปรุงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความปลอดภัยสูงสุด นอกจากนั้น บริการที่ให้จะต้องมีความโปร่งใส เช่น มีการทบทวนนโยบายเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกระบบ (Access) และการกำหนดราคา (Pricing) เป็นต้น

6.2.2 ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ

6.2.2.1 ความร่วมมือทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (e-ASEAN Initiative)

ในปี พ.ศ. 2543 กลุ่มอาเซียนได้ทำข้อตกลงที่เรียกว่า e-ASEAN Initiative เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของภูมิภาค และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ประเทศไทยโดยคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (กพช.) จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อการพัฒนา e-Thailand ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสื่อแวดล้อม เป็นประธาน คณะกรรมการฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการด้านการสร้างรัฐบา牢ิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ซึ่งมี น.ร.ว.จัตุรงค์ โสมกุล เป็นประธาน ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการฯ และคณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2544 ได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการรัฐบา牢ิเล็กทรอนิกส์ เพื่อผลักดันและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐให้บริการต่างๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) และหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานได้ดำเนินงานโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปโครงการนำร่องเพื่อมุ่งให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในระยะ 2 ปี ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมโครงการคือ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงบประมาณ สำนักงานการตรวจสอบแผ่นดิน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธนาคารแห่งประเทศไทยโดยตรง คือ การบริหารจัดการของภาครัฐ โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านการเงินระหว่างภาครัฐ และภาคธุรกิจ และการบริการข้อมูล Online แก่สาธารณะ ได้แก่ ประชาชนภาคธุรกิจ และภาครัฐที่มีมาตรฐาน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

- การก่อตั้ง Payment Gateway ของภาครัฐ จะเป็นการสนับสนุนกิจกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งร่วมดำเนินการระหว่างรัฐและเอกชน โดยมีโครงการก่อตั้ง Payment Gateway ในการโอนเงินระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งมีธนาคารแห่งประเทศไทยและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เกี่ยวข้อง เช่น กรมสรรพากร กรมบัญชีกลาง สำนักงานตรวจสอบแผ่นดิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินต่างๆ
- การให้บริการข้อมูลแบบ Online ของภาครัฐ ที่ประชาชนและภาคธุรกิจต้องการและสามารถนำข้อมูลที่มีอยู่ของภาครัฐมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ คือ โครงการพัฒนาระบบบริหารข้อมูล (DMS) ของ ธปท.

6.2.2.2 องค์กรความร่วมมือระหว่างธนาคารกลางของประเทศไทย สมาชิกในแอบเอเชียตะวันออก (The Executives' Meeting of East Asia-Pacific Central Banks and Monetary Authorities : EMEAP)

- การเข้าร่วมประชุม EMEAP Working Group on Payment and Settlement Systems

EMEAP คือ องค์กรความร่วมมือระหว่างธนาคารกลางของประเทศไทย สมาชิกในแอบเอเชียตะวันออก ซึ่งประกอบด้วย ธนาคารกลาง

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จาก 11 ประเทศ คือ ประเทศไทย อسترเลีย สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮ่องกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ สิงค์โปร์ และไทย โดยมีคณะกรรมการที่ศึกษาด้านระบบการชำระเงินและชำระดุล เพื่อ ความร่วมมือศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่ประเทศไทยสามารถ มีความสนใจร่วมกันที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินและชำระดุล การประชุม คณะกรรมการฯ จัดให้มีขึ้นปีละ 2 ครั้ง โดยครั้งล่าสุด ณ ปท. โดยสายระบบการ ชำระเงินได้เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ EMEAP ด้าน Payment and Settlement Systems ครั้งที่ 8 ซึ่งธนาคารกลางออสเตรเลีย (Reserve Bank of Australia) เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ณ เมืองซิดนีย์ ประเทศไทย อسترเลีย ในระหว่าง วันที่ 21–22 พฤษภาคม 2545 การประชุมครั้งนี้ จัดขึ้นเพื่อให้สมาชิก EMEAP จากประเทศต่างๆ ร่วมพิจารณากรอบความร่วมมือของภูมิภาคในการ ปฏิรูประบบการชำระเงิน เน้นการควบคุมดูแลระบบการชำระเงินและชำระดุล รวมทั้ง จัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในงานระบบการชำระเงินของ ประเทศต่างๆ เรื่อง การกำกับดูแลระบบการชำระเงิน คณะกรรมการฯ ได้จัดพิมพ์ หนังสือออกมารวม 2 ฉบับ คือ EMEAP Red Book เพยแพรเมื่อปี 2545 และ Report on Foreign Exchange Settlement Risk in the East Asia-Pacific Region จัดพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2544

● EMEAP Red Book

คณะกรรมการฯ ได้เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ด้านโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินที่เกิดขึ้นในประเทศไทย จึงได้จัดให้มีการปรับปรุงหนังสือ EMEAP Red Book และออกเผยแพร่มื่อเดือน กรกฎาคม 2545 โดยปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับหนังสือที่จัดทำโดย Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS) ของธนาคารกลาง จากกลุ่ม G10 central banks และ Blue Book ซึ่งจัดทำโดยธนาคารกลาง ในกลุ่มทวีปยุโรป

● Report on Foreign Exchange Settlement Risk in the East Asia-Pacific Region

คณะกรรมการฯ ได้ร่วมกับศึกษาเรื่องความเสี่ยงในการ ชำระดุลที่เกิดจากการค้าเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Settlement

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

Risk) และจัดทำรายงานผลการศึกษา วัดถูประสงค์สำคัญเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในด้านนี้ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินงานที่ดีในระดับภูมิภาค รวมถึง ทางทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ลด Foreign Exchange Settlement Risk ขณะทำงานฯ ดำเนินการสำรวจธนาคารพาณิชย์ที่ประกอบธุรกิจการค้าเงินตราต่างประเทศในประเทศไทยเพื่อทราบด้วยความเสี่ยงในการชำระดุลเงินตราต่างประเทศ (Value of Foreign Exchange Settlement Risk) และช่วงระยะเวลาของความเสี่ยง รวมทั้ง การประเมินการดำเนินงานการชำระดุลเงินตราต่างประเทศในปัจจุบัน ผลกระทบจาก การศึกษาทำให้คณะทำงานฯ ได้ข้อเสนอแนะแก่สถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง 2 ฝ่าย คือ ธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์

● EMEAP Expert Program

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ส่งผู้บริหารของสายระบบการชำระเงิน เข้าร่วมโครงการ EMEAP Expert Program ที่ Bank of Japan เพื่อร่วมศึกษาและจัดทำรายงาน EMEAP-PvP ในหัวข้อ General Concept and Outline Specification of EMEAP-PvP ในช่วงวันที่ 22 มกราคม ถึง 30 มีนาคม 2544

6.2.2.3 The South East Asian Central Banks Research and Training Centre (SEACEN)

SEACEN จัดตั้งขึ้นในปี 2525 ประกอบด้วย ธนาคารกลางจากทวีปเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ 11 ประเทศ คือ ธนาคารกลางประเทศไทย โอดิเนเซีย มาเลเซีย พม่า เนปาล ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ศรีลังกา ไทย เกาะหลี ไทรหัวนัน และมองโกเลีย ในปี 2544 SEACEN ได้จัดให้มีความร่วมมือระหว่างประเทศไทยในการศึกษาด้านการชำระดุลและการชำระเงิน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาด้านโครงสร้างระบบการชำระเงินที่ให้บริการในปัจจุบัน และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 2 ครั้ง คือ ในวันที่ 5–6 เมษายน 2544 และวันที่ 11–13 กรกฎาคม 2544 ณ เมือง กัวลาลัมเปอร์ ประเทศไทย ผลที่ได้จากการสัมมนา คือ รายงาน (Country Report) ซึ่งประกอบด้วย บทนำและบทความของประเทศไทยใน 4 เรื่องหลัก คือ ระบบการชำระเงินในปัจจุบัน ความสำคัญของระบบการ

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ชำระเงินต่อสัญญาพการเงิน การคุ้มครองผู้บริโภค นโยบายและการพัฒนาระบบการชำระเงินใหม่ๆ

ในปี 2545 สถาบันวิจัย SEACEN ได้จัดอบรมร่วมกับ CPSS สำหรับประเทศสมาชิกธนาคารกลาง เรื่อง การชำระดุลและระบบการชำระเงินสำหรับประเทศกำลังพัฒนา (Payment and Settlement Systems for Emerging Economies) เมื่อวันที่ 5–8 สิงหาคม 2545 ณ เมืองนาชาติ ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความเข้าใจเรื่อง BIS Core Principles ของระบบการชำระเงิน รวมทั้ง เรื่องระบบการชำระเงินรายใหญ่ และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ สถาบันวิจัย SEACEN ได้จัดประชุมธนาคารกลางระดับผู้อำนวยการ (Directors Meeting) ครั้งที่ 1 เรื่อง การกำกับดูแลการชำระดุลและระบบการชำระเงินและกรอบความร่วมมือส่วนภูมิภาค เพื่อการปฏิรูประบบการชำระเงิน (The Oversight of the Payment and Settlement Systems (PSS) and Framework for Regional Cooperation in the PSS Reform) เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2545 ที่เมืองนาชาติ ประเทศอินโดนีเซีย เพื่อให้ผู้บริหารธนาคารกลางที่ดูแลด้านระบบการชำระเงินมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในด้านกำกับดูแลระบบการชำระเงินและชำระดุล รวมถึง ประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับ การบริหารความเสี่ยง นโยบายและแนวทางในการกำกับ และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในภูมิภาค

6.2.2.4 การประชุม APEC Working Group on Electronic Financial Transactions Systems (APEC WG/E-FITS) ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 20-21 มิถุนายน 2545

คณะกรรมการ APEC Working Group on Electronic Financial Transaction Systems (APEC WG/E-FITS) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นจาก การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกลุ่มประเทศภาคีสมาชิกเอเปค ครั้งที่ 7 เพื่อสนับสนุนการประสานความร่วมมือในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศสมาชิกในการพัฒนาประสิทธิภาพและสร้างความน่าเชื่อถือในการทำธุรกรรมการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาคธุรกิจธนาคาร ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจประกันภัย และการเงิน

6. การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการครั้งที่ 2-4 ในปี 2544 และครั้งที่ 5 ในปี 2545 และเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 20-21 มิถุนายน 2545 เพื่อให้สมาชิกจากประเทศต่างๆ ร่วมแสดงความเห็นเพิ่มเติม และพิจารณาปรับปรุงรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) APEC WG/E-FITS ซึ่งครอบคลุมถึงพัฒนาการ สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งประเด็นด้านกฎหมายระบบการชำระเงิน การกำกับดูแลธุรกรรมที่เป็น Cross Border และความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาธุรกรรมการเงิน ทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยในกลุ่มภาคีสมาชิกอาเซียน โดยกำหนดให้มีการศึกษา 2 ด้าน คือ Vertical Approach for Sectoral Case Study และ Horizontal Approach Case Study⁷ โดยในการประชุมครั้งนี้มีผู้แทนทั้งสิ้น 23 คน จาก 11 ประเทศภาคีสมาชิกเข้าร่วม ได้แก่ ออสเตรเลีย บราซิล แคนาดา ฮ่องกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน และไทย รายงานฉบับสมบูรณ์ได้นำเสนอต่อที่ประชุม APEC Deputies Meeting และ APEC Ministers Meeting ที่จัดขึ้น ณ ประเทศไทยเม็กซิโก ระหว่างวันที่ 3-6 กันยายน 2545 ตามลำดับ

⁷ รายงานระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย “ได้จัดทำรายงานการศึกษาในหัวข้อ Vertical Case Study on the BAHTNET Initiative in Thailand”

7. ແຜນການກົດລົງ

Bank for International Settlements, *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, Committee on Payment and Settlement Systems, 2001.

Bank of Thailand, *Payment 2004 - A Road Map for Thai Payment Systems*, January 2002.

Bank of Thailand, *Report on Risk Measures for Government Securities and Business-to-Business Electronic Commerce Payments*, January 2002.
[In Thai].

Bank of Thailand, *Payment Systems in Thailand, 1999*.

Executives Meeting of East Asia-Pacific Central Banks and Monetary Authorities, *Foreign Exchange Settlement Risk in the East Asia-Pacific Region*, EMEAP Working Group on Payment and Settlement Systems, December 2001.

Executives Meeting of East Asia-Pacific Central Banks and Monetary Authorities, *Payment Systems in EMEAP Economies*, EMEAP Working Group on Payment and Settlement Systems, July 2002.

Khiaonarong, Tanai. (2001). ‘The Oversight of Payment Systems.’ Bank of Thailand *Quarterly Bulletin* 41 (3), pp. 41-51.

8. ຕາງການສົດທະນາ

Payments Market overview

- Table 1 : Basic statistical data
- Table 2 : Technological infrastructure
- Table 3 : Settlement media used by non-banks (at year-end, in THB billions)
- Table 4 : Settlement media used by banks (at year-end, in THB billions)
- Table 5 : Indicators of the use of various cashless payment instruments. Volume of transactions (in thousands)
- Table 6 : Indicators of the use of various cashless payment instruments. Value of transactions (in THB billions)
- Table 7 : Notes and coins 1996–2002. At year-end (in THB millions)
- Table 8 : Institutional infrastructure (at end-December 2002)
- Table 9 : Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Volume of transactions (in thousands)
- Table 10 : Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Value of transactions (in THB billions)
- Table 11 : Transfer instructions handled by securities settlement systems. Volume of transactions (in millions)
- Table 12 : Transfer instructions handled by securities settlement systems. Value of transactions (in THB billions)
- Table 13 : Number of participants in selected payment and settlement systems
- Table 14 : Number of ATMs 1996–2002
- Table 15 : Number of payment cards 1996–2002
- Table 16 : Use of ATMs 1996–2002,. Number of transactions (in thousands)
- Table 17 : Use of ATMs 1996–2002. Value of transactions (in THB millions)
- Table 18 : Use of Thai payment instruments 1996–2002. Number of transactions (in thousands)

8. ຕາງສົດ

- Table 19 : Use of Thai payment instruments 1996–2002. Value of transactions (in THB billions)
- Table 20 : Use of postal payment instruments 1996–2002. Number of transactions (in millions)
- Table 21 : Use of postal payment instruments 1996–2002. Value of transactions (in THB billions)
- Table 22 : Sources of payment revenues of Thai commercial banks (in THB millions)
- Table 23 : Sources of payment revenues of foreign bank branches (in THB millions)
- Table 24 : Daily averages of BOT payment services. Volume of transactions
- Table 25 : Daily averages of BOT payment services. Value of transactions (in THB billions)
- Table 26 : Peak day figures of BOT payment services. Volume of transactions
- Table 27 : Peak day figures of BOT payment services. Value of transactions (in THB billions)
- Table 28 : Use of internet banking
- Table 29 : Use of ORFT
- Table 30 : Credit card crime

8. ຕາງສົດ

Table 1: Basic statistical data

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Population (millions)	60,11	60,81	61,46	61,66	61,87	62,30	63,02
GDP (THB billions)	4,611.00	4,732.60	4,626.40	4,637.10	4,916.50	5,123.40	5,399.60
Exchange rate vis-à-vis USD (at year-end)	25.34	31.37	41.37	37.84	40.16	44.48	43.28

Source: Bank of Thailand, Department of Local Administration, National Economic & Social Development Board

Table 2: Technological infrastructure

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total fixed network telephone subscribers (millions)	4.33	4.90	5.00	5.20	5.67	6.11	6.56
TOT	2.49	2.51	2.58	2.72	2.92	3.17	3.35
TA	1.00	1.28	1.32	1.33	1.57	1.76	2.01
TT&T	0.84	1.11	1.10	1.15	1.18	1.18	1.20
Total mobile telephone subscribers (millions)	1.73	2.07	1.96	2.34	3.64	8.00	17.41
Postpaid	1.73	2.07	1.96	2.29	3.12	4.84	4.51
Prepaid	-	-	-	0.05	0.52	3.16	12.90
Total Internet users (millions)	0.07	0.22	0.67	1.50	2.30	3.50	4.80
Penetration rates							
Fixed network telephone (%)	0.07	8.06	8.14	8.43	9.16	9.81	10.41
Mobile telephone (%)	0.03	3.40	3.19	3.80	5.88	12.84	27.63
Internet (%)	neg.	neg.	1.09	2.43	3.72	5.62	7.62

Source: Communications Authority of Thailand, Telephone Organization of Thailand, National Electronics and Computer Technology Center

Table 3: Settlement media used by non-banks (at year-end, in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Banknotes and coins	371	400	376	587	475	512	583
Transferable deposits	119	94	123	102	118	138	167
Narrow money supply (M1)	423	428	441	575	525	579	664
Memorandum items:							
Broad money supply (M2)	3,726	4,339	4,753	4,854	5,032	5,243	5,379

Source: Bank of Thailand

Table 4: Settlement media used by banks (at year-end, in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Balances held at central bank	75	74	80	50	52	46	48
Required reserves	251	255	275	282	292	308	315
Free reserves	49	216	509	477	889	1,065	1,117
Transferable deposits at other banks	10	14	6	33	33	36	37
Memorandum item:							
Institutions borrowing from central bank	54	313	155	48	26	17	19

Source: Bank of Thailand

Table 5: Indicators of the use of various cashless payment instruments. Volume of transactions (in thousands)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Cheque	93,878	85,778	66,242	68,609	72,059	74,497	78,717
Payments by credit card	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.	nav.
BAHTNET	100	178	243	255	644	748	803
SMART (Media Clearing)	-	261	1,428	2,790	4,107	5,758	7,362
Direct Debit/Direct Credit (Inhouse)	nav.	nav.	nav.	nav.	89,050	100,414	105,698

Source: Bank of Thailand

Table 6: Indicators of the use of various cashless payment instruments. Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Cheque	123,278	138,735	76,663	66,895	26,949	16,785	18,799
Payments by credit card	149	149	147	151	178	234	286
BAHTNET	8,177	14,525	16,465	6,603	64,317	70,900	67,095
SMART (Media Clearing)	-	8	60	82	121	183	274
Direct Debit/Direct Credit (Inhouse)	nav.	nav.	nav.	nav.	1,818	2,589	2,836

Source: Bank of Thailand

Table 7: Notes and coins 1996-2002. At year-end (in THB millions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Notes:	355,554	383,675	358,957	568,345	454,359	490,242	559,169
500.000 THB	-	-	-	-	113	118	118
1,000 THB	138,761	177,760	171,318	322,147	253,439	298,453	367,403
500 THB	150,539	139,713	123,405	172,319	126,537	115,803	108,987
100 THB	45,117	42,042	41,936	50,462	50,561	51,638	57,446
60 THB	352	396	399	404	413	417	439
50 THB	6,709	9,088	7,299	7,040	6,926	6,896	6,529
20 THB	9,646	10,091	10,382	11,682	12,211	13,161	14,648
10 THB	4,191	4,345	3,979	4,052	3,920	3,517	3,360
5 THB	123	123	123	123	123	123	123
1 THB	107	107	107	107	107	107	107
50 Satang	9	9	9	9	9	9	9
Coins:	16,306	17,246	17,821	19,051	20,761	22,229	23,924

Source: Bank of Thailand

8. ตารางสถิติ

Table 8: Institutional infrastructure (at end-December 2002)

	Number of Institutions	Number of Branches	Number of Accounts	Value of Accounts (THB millions)
Central bank	1	4	1,201	519,001
Commercial banks	13	3,637	44,983,370	4,626,006
Specialized banks:				
Government Savings Bank	1	586	28,824,269	522,619
Government Housing Bank	1	69	359,243	192,969
Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative	1	515	10,588,203	275,028
Branches of foreign banks	18	18	194,266	257,552
Post Office	1	1,148	-	-

Source: Bank of Thailand, Communications Authority of Thailand

Table 9: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Volume of transactions (in thousands)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Paper-based:							
ECS	70,793	65,166	52,476	51,379	53,313	55,186	58,139
Provincial Cheque	23,085	20,612	13,766	17,230	18,746	19,311	20,578
Automated:							
BAHTNET	100	178	243	255	644	748	803
SMART (Media Clearing)	nap.	261	1,428	2,790	4,107	5,758	7,362

Source: Bank of Thailand

Table 10: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems. Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Paper-based:							
ECS	120,782	136,679	75,422	65,510	25,436	15,181	16,987
Provincial Cheque	2,494	2,056	1,241	1,386	1,513	1,604	1,812
Automated:							
BAHTNET	8,177	14,525	16,465	6,603	64,317	70,900	67,095
SMART (Media Clearing)	nap.	8	60	82	121	183	274

Source: Bank of Thailand

Table 11: Transfer instructions handled by securities settlement systems. Volume of transactions (in millions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bond registry system:							
Equity securities	-	-	-	-	-	-	-
Government securities	neg.						
Book-entry system:							
Equity securities	1.86	1.26	1.03	1.12	1.00	1.00	1.00
Government securities	neg.						

Source: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 12: Transfer instructions handled by securities settlement systems, Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bond registry system:							
Equity securities	-	-	-	-	-	-	-
Government securities	17	115	958	800	988	612	69
Book-entry system:							
Equity securities	299	234	174	251	161	177	237
Government securities	14	135	88	70	345	1,016	2,091

Source: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 13: Number of participants in selected payment and settlement systems

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
BAHTNET	87	82	82	76	77	69	65
ECS	33	39	38	38	38	36	36
Provincial Cheque Clearing	nav.	19	19	17	17	17	17
SMART (Media Clearing)	-	26	27	26	27	28	27
Bond registry system:							
Equity securities	-	-	-	-	-	-	-
Government securities	nav.	nav.	5,328	13,141	16,540	23,173	132,345
Book-entry system:							
Equity securities	77	102	64	59	58	56	57
Government securities	nav.	nav.	55	418	974	1,053	1,202

Source: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 14: Number of ATMs 1996-2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	4,284	4,835	5,188	5,322	5,901	6,385	7,885

Source: Bank of Thailand

8. ຕາງໝາດ

Table 15: Number of payment cards 1996-2002

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	17,529,000	19,933,000	17,604,645	19,095,005	22,447,422	26,350,803	30,222,146
Credit card	1,972,000	2,010,000	1,906,645	1,629,301	1,765,640	2,567,961	3,419,988
ATM card	15,557,000	17,923,000	15,698,000	17,465,704	20,681,782	23,782,842	26,802,158

Source: Bank of Thailand

Table 16: Use of ATMs 1996-2002, Number of transactions (in thousands)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	274,737	323,719	370,830	333,585	383,599	456,602	557,949

Source: Bank of Thailand

Table 17: Use of ATMs 1996-2002, Value of transactions (in THB millions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	656,744	780,814	818,562	938,150	1,286,850	1,827,270	2,210,404

Source: Bank of Thailand

Table 18: Use of Thai payment instruments 1996-2002, Number of transactions (in thousands)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	368,715	409,936	438,744	405,239	549,459	638,019	750,529
Electronics total	100	439	1,671	3,045	93,801	106,920	113,863
Direct Debit/Direct Credit (Inhouse)	nav.	nav.	nav.	nav.	89,050	100,414	105,698
SMART (Media Clearing)	-	261	1,428	2,790	4,107	5,758	7,362
BAHTNET	100	178	243	255	644	748	803
Payment cards total	274,737	323,719	370,830	333,585	383,599	456,602	557,949
Credit card	nav.						
ATM card	274,737	323,719	370,830	333,585	383,599	456,602	557,949
Cheque total	93,878	85,778	66,242	68,609	72,059	74,497	78,717

Source: Bank of Thailand

Table 19: Use of Thai payment instruments 1996-2002, Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	132,258	154,198	94,153	74,669	94,670	92,518	91,500
Electronics total	8,177	14,533	16,525	6,685	66,256	73,672	70,205
Direct Debit/Direct Credit (Inhouse)	nav.	nav.	nav.	nav.	1,818	2,589	2,836
SMART (Media Clearing)	-	8	60	82	121	183	274
BAHTNET	8,177	14,525	16,465	6,603	64,317	70,900	67,095
Payment cards total	805	930	966	1,089	1,465	2,061	2,497
Credit card	149	149	147	151	178	234	286
ATM card	656	781	819	938	1,287	1,827	2,210
Cheque total	123,276	138,735	76,663	66,895	26,949	16,785	18,799

Source: Bank of Thailand

Table 20: Use of postal payment instruments 1996-2002, Number of transactions (in millions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Postal payments total	18,958	19,142	18,457	19,292	19,727	19,891	20,274
Domestic money order	16,080	16,320	15,800	16,780	17,260	17,500	18,060
Domestic postal order	2,780	2,730	2,570	2,430	2,400	2,330	2,158
Postcheque	0.030	0.030	0.024	0.020	0.005	0.004	0.001
International money order	0.068	0.062	0.063	0.062	0.062	0.057	0.055
Incoming	0.065	0.060	0.061	0.060	0.060	0.055	0.052
Outgoing	0.003	0.002	0.002	0.002	0.002	0.002	0.003

Source: Communications Authority of Thailand

Table 21: Use of postal payment instruments 1996-2002, Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Postal payments total	43.96	44.51	41.54	40.56	41.51	41.76	42.34
Domestic money order	42.31	42.94	39.76	38.90	39.92	40.18	40.77
Domestic postal order	0.70	0.67	0.64	0.63	0.64	0.65	0.63
Postcheque	0.13	0.12	0.13	0.11	0.04	0.03	0.01
International money order	0.82	0.78	1.01	0.92	0.91	0.90	0.94
Incoming	0.80	0.76	0.99	0.90	0.89	0.88	0.90
Outgoing	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.04

Source: Communications Authority of Thailand

Table 22: Sources of payment revenues of Thai commercial banks (in THB millions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	nav.	14,319	12,815	13,131	14,761	17,744	19,589
Credit card	nav.	4,021	3,790	3,709	4,220	5,448	6,489
ATM card and e-banking	nav.	2,179	2,427	2,734	3,394	4,327	5,209
Money transfer and collection	nav.	4,248	3,803	4,142	4,348	4,605	4,877
Securities custodian	nav.	266	129	237	250	563	313
Cheque-related fee	nav.	904	878	795	904	1,232	1,106
Letter of credit	nav.	2,701	1,788	1,514	1,645	1,569	1,595

Source: Bank of Thailand

8. ตารางสถิติ

Table 23: Sources of payment revenues of foreign bank branches (in THB millions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	nav.	2,966	2,781	3,360	2,849	2,782	2,852
Credit card	nav.	1,279	946	1,447	1,041	931	1,076
ATM card and e-banking	nav.	24	63	138	63	79	110
Money transfer and collection	nav.	578	738	673	764	830	806
Securities custodian	nav.	841	695	819	644	491	593
Cheque-related fee	nav.	32	31	37	36	44	38
Letter of credit	nav.	211	307	247	301	408	229

Source: Bank of Thailand

Table 24: Daily averages of BOT payment services. Volume of transactions

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
BAHTNET	nav.	721	996	1,042	2,608	3,042	3,277
ECS	nav.	263,829	215,066	209,711	214,971	224,335	237,302
Provincial Cheque Clearing	nav.	55,734	70,613	76,514	77,866	78,500	83,993
SMART (Media Clearing)	nav.	1,110	5,761	11,375	16,549	23,517	30,051

Source: Bank of Thailand

Table 25: Daily averages of BOT payment services. Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
BAHTNET	nav.	59	68	27	260	288	274
ECS	nav.	553	309	267	103	62	69
Provincial Cheque Clearing	nav.	5.0	5.7	6.2	6.5	6.5	7.4
SMART (Media Clearing)	nav.	0.0	0.2	0.3	0.5	0.8	1.1

Source: Bank of Thailand

Table 26: Peak day figures of BOT payment services. Volume of transactions

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
BAHTNET	nav.	1,384	1,556	1,684	4,468	4,908	5,109
ECS	nav.	549,122	471,926	537,593	541,738	525,726	629,130
Provincial Cheque Clearing	nav.	nav.	nav.	nav.	192,268	196,266	229,252
SMART (Media Clearing)	nav.	16,432	37,040	62,480	65,428	118,440	155,623

Source: Bank of Thailand

Table 27: Peak day figures of BOT payment services. Value of transactions (in THB billions)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
BAHTNET	nav.	109	189	229	518	501	967.2
ECS	nav.	1,741	559	505	450	118	160.3
Provincial Cheque Clearing	nav.	nav.	nav.	nav.	10.5	12.2	14.8
SMART (Media Clearing)	nav.	0.6	2.2	2.1	2.7	4.9	8.0

Source: Bank of Thailand

Table 28: Use of internet banking

	2000	2001	2002
No. of agreements	21,102	97,101	254,989
Volume of transactions	3,300,000	6,243,407	9,990,969
Value of transactions (in THB billions)	0.3	8.6	730.5

Source: Commercial banks

Table 29: Use of on-line retail funds transfer (ORFT)

	2000	2001	2002
Cross-bank money transfer			
Volume of transactions	527,309	3,198,146	5,988,770
Value of transactions (in THB billions)	2.5	15.4	38.1

Source: Processing Center Co.,Ltd.

Table 30: Credit card crime

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Number of cases	63	44	70	61	41	40	29	20
Losses (THB)	16,991,363	19,191,312	12,396,043	13,218,719	162,356	8,529,421	10,984,911	5,822,708

Source: Royal Thai Police

9. หมายเหตุประกอบตาราง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง	ความหมาย
“_”	ไม่มีข้อมูล
“nav.”	ยังไม่มีการเก็บข้อมูลหรือเก็บข้อมูลไม่ได้
“neg.”	ข้อมูลมีมูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น
“0”	ไม่ระบุข้อมูลค่าศูนย์หรือใกล้เคียงศูนย์

ตารางที่ 1

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศใช้ข้อมูลที่เป็นราคาวัสดุปัจจุบัน
- ข้อมูลปี 2002 เป็นตัวเลขประมาณการ
- อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศใช้อัตราแลกเปลี่ยนถ้วนเฉลี่ย
- ข้อมูลจำนวนประชากรจาก กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2

- ข้อมูลโทรศัพท์พื้นฐานจาก บริษัท ทศท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)
- ข้อมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่จาก สายโนยบายการเงิน ชปท.
- โทรศัพท์เคลื่อนที่ชนิดชำระเงินล่วงหน้าเริ่มให้บริการเมื่อกรกฎาคม 1999
- ข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตปี 1996–2002 จากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น บริษัಥอน吝เทอร์เน็ต ไทยแลนด์ จำกัด (มหาชน) ในปี 1997–1998 ISP Club ในปี 1999–2000 และสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2001

ตารางที่ 3

- ข้อมูลชนบัตรและเครื่องจ่ายมาปัลที่หมุนเวียนในระบบไม่รวมที่อยู่ที่ ชปท.
- Transferable deposits หมายถึงเงินฝากเพื่อเรียกในมือของธุรกิจและครัวเรือนและเงินฝากเพื่อเรียกในมือของสถาบันการเงินอื่น

9. หมายเหตุประกอบตาราง

ตารางที่ 5-6

- ข้อมูลเช็คเป็นข้อมูลปริมาณและมูลค่าธุรกรรมระหว่างธนาคาร โดยรวมข้อมูลเช็คในเขตกรุงเทพและปริมณฑล (ECS) และเช็คต่างจังหวัด (Provincial Cheque)
- ข้อมูลบาทเนตเป็นข้อมูลที่รวมปริมาณและมูลค่าธุรกรรมทั้งหมดที่ทำผ่านระบบบาทเนต ได้แก่ รายการโอนเงินระหว่างสถาบัน (inter-bank) รายการโอนเงินภายในสถาบันเดียวกัน (intra-bank) รายการชำระดุลการหักบัญชี (Multilateral Funds Transfer) รายการหักเงินจากบัญชีโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าที่ทำโดยทปกต. (Pre-authorized Direct Debit)
- ข้อมูลระบบ SMART เป็นข้อมูลปริมาณและมูลค่าธุรกรรมระหว่างธนาคาร ซึ่งเปิดให้บริการเมื่อปี 1997
- ข้อมูล Direct Debit และ Direct Credit เป็นข้อมูลปริมาณและมูลค่าธุรกรรมที่เกิดภายใต้การเดียวกัน
- ข้อมูลบัตรเครดิตมีเฉพาะมูลค่าธุรกรรมเท่านั้น

ตารางที่ 9-10

ดูตารางที่ 5-6

ตารางที่ 11-12

การชำระดุลตราสารทุน (Equity Securities Settlement) ทำผ่านระบบจดบัญชี (Book-entry System) แบบไร้ใบหุ้น (scripless) เท่านั้น

ตารางที่ 15

- ข้อมูลจำนวนบัตรเครดิตปี 1996–1997 เป็นตัวเลขที่ถูกปัดเศษ
- ข้อมูลจำนวนบัตรเอทีเอ็มปี 1996–1998 เป็นตัวเลขที่ถูกปัดเศษ

ตารางที่ 16-19

ข้อมูลปริมาณและมูลค่าธุรกรรมบัตรเอทีเอ็ม ปี 1999 เป็นข้อมูลประมาณการเนื่องจากข้อมูลไม่สมบูรณ์ ในช่วงครึ่งปีแรก

ตารางที่ 18-19

ดูตารางที่ 5-6

9. หมายเหตุประกอบตาราง

- ตารางที่ 22-23 ดูข้อมูลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ตารางที่ 10 รายได้และค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์
- ตารางที่ 28 ข้อมูลธุรกรรมอินเทอร์เน็ตแบงค์กิ้งปี 2002 จากธนาคารพาณิชย์ไทยและสาขางานธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศรวม 18 ธนาคาร
- ตารางที่ 30 ข้อมูลอาชญากรรมบัตรเครดิตจากการบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สำนักงานตำรวจนแห่งชาติ